

**TREBALL FINAL DEL MÀSTER EN PROFESSOR/A
D'EDUCACIÓ SECUNDÀRIA OBLIGATÒRIA I BATXILLERAT,
FORMACIÓ PROFESSIONAL I ENSENYAMENTS D'IDIOMES**

Especialitat de Valencià: Llengua i Literatura

TÍTOL:

**La literatura popular oral al 3^r curs de l'ESO. Una
proposta didàctica a partir de la lectura del miracle de
Morella.**

Autora: Joana Vallés Pellicer

Tutor: Adolf Piquer Vidal

Curs: 2022-2023

**UNIVERSITAT
JAUME·I**

Resum

Aquest Treball de Fi de Màster correspon a la modalitat 6: materials didàctics. Així doncs, a través d'aquest, s'ha dissenyat una proposta didàctica amb tota una sèrie de materials per a l'alumnat i per a l'avaluació dins de l'assignatura de Valencià: Llengua i Literatura del tercer curs de l'ESO.

L'eix principal d'aquest treball és la literatura, concretament els relats folklòrics, amb la llegenda en primer pla, i la rondalla en segon lloc, com a mostra representativa dels gèneres narratius de transmissió oral. Encara que els objectius de la proposta són molt diversos, una de les motivacions principals és aconseguir presentar els continguts de forma atractiva i innovadora i aportar noves idees que van més enllà dels mètodes tradicionals de l'ensenyament de la literatura. D'aquesta manera, es pretén que l'alumnat tinga una participació activa i se senta involucrat i motivat en tot moment a l'hora de descobrir una part, per petita i concreta que siga, del corpus literari que conforma el legat cultural i etnològic del País Valencià.

Mitjançant una metodologia que advoca per l'aprenentatge actiu, pel treball cooperatiu, per l'ús de les TIC i sobretot, per les tasques amb un enfocament comunicatiu, s'han dissenyat tota una sèrie de situacions d'aprenentatge on, a través de la lectura d'una llegenda concreta, el miracle de Morella, obrat segons la tradició per sant Vicent Ferrer, es treballa aquest subgènere narratiu i es duguen a terme tasques molt diverses: anàlisi del context històric i dels personatges, investigacions i treballs de recerca, dramatitzacions, creació d'una ruta literària i, per acabar, una producció pròpia tot imitant l'estil i les característiques del subgènere. A banda, per la seua similitud i connexió amb la llegenda, també es dedicaran dues sessions d'aprenentatge dins de la proposta didàctica per a estudiar i comparar el subgènere de la llegenda amb el de la rondalla, d'una banda; i de l'altra, per a aprofitar i introduir, relacionant-lo amb la lectura, els conceptes de bilingüisme i diglòssia.

Paraules clau

Relats populars, llegenda, rondalla, sant Vicent Ferrer, miracles, proposta didàctica

Índex

1. Introducció	5
2. Marc teòric	6
2.1. A la cerca d'una diferenciació entre la llegenda i la rondalla	6
2.1.1. Les llegendes.....	6
2.1.2. Les rondalles.....	8
2.1.2.1. El panorama rondallístic català.....	9
2.2. Sant Vicent Ferrer i els miracles	10
2.3. El valor didàctic dels relats populars	12
3. Proposta didàctica	14
3.1. Introducció a la proposta i justificació	14
3.2. Objectius generals de l'ESO	16
3.3. Objectius específics i competències	17
3.4. Continguts de la unitat	21
3.5. Metodologia	26
3.6. Temporització	27
3.7. Programació de les situacions d'aprenentatge	28
3.8. Avaluació	43
4. Conclusions	45
5. Bibliografia	47
Annexos	49
1. Materials didàctics	49
Annex 1.1. Presentació sant Vicent Ferrer.....	49
Annex 1.2. Kahoot sant Vicent Ferrer.....	57
Annex 1.3. Guió teatral <i>La sabateta</i>	62
Annex 1.4. Targetes de rols de teatre.....	67
Annex 1.5. Text miracle de Morella.....	68
Annex 1.6. Preguntes de comprensió del miracle de Morella.....	78
Annex 1.7. Dossier de la ruta literària.....	79
Annex 1.8. Presentació «Conta'm un conte!».....	84
Annex 1.9. Text rondalla de Peret i Marieta.....	86
Annex 1.10. Preguntes de comprensió de la rondalla de Peret i Marieta.....	88

Annex 1.11. Infografia llegenda vs. rondalla.....	89
Annex 1.12. Presentació del bilingüisme i la diglòssia.....	90
Annex 1.13. Fitxa 1.....	94
Annex 1.14. Fitxa 2.....	95
Annex 1.15. Fitxa 3.....	96
2. Rúbriques i graelles d'avaluació.....	97
Annex 2.1. Rúbrica avaluació tasca 1.5 (guió teatral).....	97
Annex 2.2. Rúbrica avaluació tasca 1.6 (representació teatral, coavaluació).....	98
Annex 2.3. Rúbrica avaluació tasca 2.5 (recopilació ruta literària).....	99
Annex 2.4. Rúbrica tasca 3.4 (infografia llegenda vs. rondalla).....	100
Annex 2.5. Rúbrica avaluació projecte final.....	101
Annex 2.6. Rúbrica d'autoavaluació individual.....	102
Annex 2.7. Graella exercicis.....	103
Annex 2.8. Graella Kahoot.....	104

1. Introducció

La literatura oral és quelcom viu que creix amb l'infant, reactiva la memòria col·lectiva, forma part del patrimoni intangible de la humanitat i és un petit gran tresor que depèn de la voluntat de tots per a la seua permanència en el temps. (P. Morote, 2006, p. 392, trad. Joana Vallés)

Aquest treball naix a partir de dues inquietuds principals. Una rau en la voluntat de fer despertar l'interès per la literatura popular en l'alumnat. Al cap i a la fi, les llegendes i les rondalles, o contes populars, són una de les formes més primàries que ha tingut la humanitat d'imaginar, d'inventar i de reflectir les emocions i les inquietuds d'un col·lectiu. Tanmateix, tot i que està clar que indagar en l'imaginari popular de llegendes i rondalles és fonamental per entendre una cultura, és fàcil caure en el parany i considerar que no són més que velles contalles de caràcter infantil i que no tenen cap altra utilitat a banda d'estimular, en certa manera, la imaginació. Per això, és tasca del docent fer entendre que aquests relats populars no són simplement quelcom obsolet, un fet sense transcendència en el món actual: la literatura popular permet, efectivament, un viatge al passat; tanmateix és, a la vegada, una ferramenta que ens permet entendre qui som com a societat, com pensem, per què aquests referents segueixen ressonant en l'actualitat, i com es poden identificar.

L'altra inquietud té més a veure amb el mètode, amb la manera de dissenyar la proposta. A l'hora de configurar unitats didàctiques, es presenten dues opcions: o bé es poden donar els diversos continguts de l'assignatura de Valencià sense cap tipus de relació entre ells (la llegenda, la rondalla, sant Vicent Ferrer, la literatura medieval, el teatre, el bilingüisme i la diglòssia) com si es tractara de compartiments separats que no tenen res a veure; o bé es poden introduir aquests continguts de manera que cada element tinga relació amb un altre, de manera que estiguen enllaçats entre si, com si formaren l'entramat d'una teranyina. Aquesta, juntament amb el disseny de tasques que combinen metodologies d'aprenentatge actiu, pot ser una manera d'aconseguir que l'aprenentatge resulte més significatiu per a l'alumnat.

Els relats que es treballaran a classe i que actuaran com a «representants» dels subgèneres narratius de la llegenda i la rondalla seran el miracle de Morella i el conte de Peret i Marieta (o Margarideta, segons la versió), respectivament. En l'apartat 3.1, «Introducció a la proposta didàctica i justificació», s'explicarà el per què de la tria d'aquests dos relats.

2. Marc teòric

Aquest treball és, al cap i a la fi, una proposta didàctica que es centra en l'ensenyament de la literatura, particularment en els relats populars. La llegenda, principalment, i la rondalla, en menor mesura, seran els eixos vertebradors a partir dels quals es generaran la resta de continguts i es seqüenciaran les diverses tasques de la proposta. Abans, però, caldrà saber en què consisteixen aquests subgèneres. En aquest marc teòric, així doncs, es definiran, d'una banda, els conceptes de llegenda i rondalla, amb un incís particular en les llegendes de sant Vicent Ferrer, ja que ocupen bona part de la unitat didàctica. D'altra banda, es facilitaran aportacions teòriques per tal de justificar la importància didàctica dels relats folklòrics.

2.1. A la cerca d'una diferenciació entre la llegenda i la rondalla

Les llegendes i les rondalles són dos tipus de narracions que comparteixen molts trets comuns: la transmissió oral de generació en generació, la brevetat, la incorporació d'elements fantàstics o la profunda connexió amb el folklore d'una cultura determinada. Per aquest motiu, si no es detallen les característiques particulars de cadascun d'aquest gèneres, sovint es poden confondre. Es procedeix, aleshores, a definir i diferenciar cadascun d'aquests conceptes.

2.1.1. Les llegendes

Les fronteres de la llegenda sovint es confonen amb altres subgèneres de la literatura oral com la rondalla, el mite o la faula. No és fàcil aportar-ne una definició tancada, ja que és un subgènere que presenta diverses variacions pel que fa al tema o als elements que la componen. Com a norma general, conté elements històrics, però també n'hi ha moltes que expliquen l'origen d'alguns accidents geogràfics, o bé posen en valor la importància de la religió per a la humanitat i és la base de la creació de narracions sobre sants, verges, el bé i el mal. També poden estar ancorades en major o menor mesura a la realitat: o bé consten d'un rigor històric rellevant o bé introdueixen elements meravellosos, fantàstics, extraordinaris o paranormals (Morote, 2016). És destacable el fet que una llegenda pot incorporar totes aquestes característiques, o només una.

Així doncs, García de Diego (1958, vol. I, 3) proposa com a definició de llegenda «una narració fantàstica essencialment admirativa, generalment puntualitzada en persones,

èpoques i llocs determinats», i n'assenyala una sèrie de característiques. Les més destacables són les següents:

- Personificació i *transpersonificació*: personatges concrets amb noms i cognoms que naixen en una llegenda i a partir d'aquesta passen a d'altres.
- Contaminació d'elements d'una llegenda a una altra.
- *Temporació* i *destemporació*: en les llegendes històriques el temps és determinat; en d'altres, no obstant, és indeterminat i és el propi narrador qui determina el temps.
- Localització i deslocalització: ambdues són freqüents en llegendes hagiogràfiques (les que narren vides de sants).

Pel que fa als tipus de llegendes, s'ha agafat com a referència la classificació internacional proposada en una reunió de la Societat Internacional d'Investigació de la Narrativa Folklòrica que va tenir lloc a Budapest l'any 1963 (Chertudi, 1975). Ací, a partir del estudis previs dels germans Grimm, es va facilitar una nova categorització basada criteris bàsicament temàtics. Aquesta classificació, extreta d'un article d'Ana Maria Dupey (2002) en la secció d'antropologia del Equipo Naya, comprèn les següents categories:

- Llegendes etiològiques i escatològiques: inclouen les explicacions sobre la creació del món, de l'ésser humà i dels elements de la naturalesa. La llegenda que explica l'origen de l'illa de Benidorm, per exemple, n'és un cas.
- Llegendes històriques: es relacionen amb episodis de la prehistòria i la història local d'un indret determinat. En el territori valencià, tot el corpus llegendari general al voltant de figures històriques, com ara el rei Jaume I o el Papa Luna, pertany a aquesta categoria.
- Llegendes sobre éssers i forces sobrenaturals: fan referència, com bé indica el seu nom, a tots aquells llocs encantats o a l'aparició de fantasmes i esperits, amb atributs que escapen de les lleis de la naturalesa. Dins d'aquest tipus entren les llegendes sobre encantades, una espècie de nimfes que habiten les muntanyes i la tradició de les quals s'estén arreu dels Països Catalans.
- Llegendes religioses: relaten vides de sants o persones devotes, on el misticisme juga un paper important. Arreu del País Valencià, concretament, es coneixen moltes llegendes sobre marededeus trobades, o també els miracles de sant Vicent Ferrer, dels quals se'n parlarà més endavant.

Val a dir que aquesta classificació s'utilitza com a referència, però és important destacar que, en molts casos, una llegenda pot pertànyer a diversos tipus. Per exemple, la llegenda de l'estany de Banyoles explica l'origen d'aquest accident geogràfic, motiu pel qual es pot classificar com etiològica; tanmateix, el monstre que habita aquest llac és clarament ésser sobrenatural. El mateix passa amb la llegenda del miracle de Morella, que tindrà un paper protagonista en la proposta didàctica d'aquest treball: en tractar un dels innombrables episodis de sant Vicent Ferrer com a taumaturg, tot indica que es tracta d'una llegenda religiosa, però comparteix molts trets amb la històrica, ja que hi apareixen personatges (reis i papes) i s'hi narren fets que van ocórrer en la realitat.

2.1.2. Les rondalles

Rodríguez Almodóvar (2010) proposa la definició de conte popular com un relat de ficció que no consta de referents externs, es transmet via oral i pertany a un patrimoni col·lectiu. Destaca també la seua brevetat, i una estructura clàssica (plantejament, nus i desenllaç) on el conflicte és un punt de partida, es desenvolupa en forma d'intriga i arriba a un final, sovint sorprenent. Quant als personatges, no tenen cap entitat psicològica individual, i el seu significat està lligat intrínsecament a l'acció. Es tracta, per tant, de personatges arquetípics, sense aprofundir-ne els matisos ni la personalitat, i solen classificar-se simplement com «els bons» i «els dolents».

Una classificació de rondalles que s'ha considerat vàlida al llarg del temps per a la catalogació de la majoria de contes populars del món occidental és la proporcionada per Aarne i Thompson de l'any 1961 (Hernández, 2006), que respon a a una categorització temàtica amb agrupacions per subtemes. La distinció es fa, principalment, entre rondalles d'animals, rondalles folklòriques comunes i contes humorístics, i inclou diversos subtipus dins cada tipus. Aquesta classificació, però, ha sigut criticada pel seu eurocentrisme i perquè no segueix un criteri comú i pot donar lloc a classificacions ambigües (González, 1996: 23, *apud* Hernández, 2006). De fet, Propp (1928/2000: 19), un dels estudiosos dels relats folklòrics més rellevant, critica la divisió per temes dels contes populars, considerant-la pràcticament impossible. Això es deu a una particularitat que tenen els contes: les parts constitutives d'un conte poden ser transportades a un altre conte sense cap tipus de canvi, fet que anomena «lleï de la permutabilitat». A més a més, Propp considera que, abans de pretendre establir un sistema de gèneres amb validesa universal, cal establir un sistema propi per a cada cultura (Propp, 1984: 41; *apud* Oriol, 2013).

En conclusió, malgrat que les llegendes i les rondalles comparteixen molts trets en comú pel que fa a la forma, el contingut i la seua profunda connexió amb el folklore, hi ha una característica bàsica que les diferencia, que és el seu vincle amb la realitat: mentre que les llegendes, d'igual manera que els mites, presenten personatges, llocs, fets o èpoques històriques reals, les rondalles són completament fictícies.

El germans Grimm van escriure:

El cuento maravilloso (*Märchen*) es por buenas razones distinguido de la leyenda, aunque se influyen mutuamente. Más libre, menos trabado que la leyenda, el cuento maravilloso carece de una localización, que si bien estorba, a la leyenda la hace más familiar. El cuento maravilloso vuela, la leyenda camina, golpea a nuestra puerta; uno puede sondear, alargar o extender libremente a la plenitud de la poética, y la otra tiene la autoridad de la historia. Así como el cuento maravilloso se relaciona con la leyenda, la leyenda lo hace de la misma manera con la historia. (Grimm i Grimm, 1816, *apud* Dupey, 2002)

2.1.2.1. El panorama rondallístic català

Als Països Catalans hi ha hagut diversos autors que s'han encarregat de recollir les rondalles pròpies del territori. Els aplecs de Pau Bertran i Bros (1909), Sebastà Farnés (1893), Jacint Verdager (1905), Valeri Serra i Boldú (1922) i Joan Amades (1950) han contribuït a fixar el patrimoni rondallístic de Catalunya (Oriol i Pujol, 2002). A Mallorca destaquen, des del segle XIX, dos noms importants: mossèn Antoni M. Alcover (1885-1896-1931) i l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria-Toscana (1895).

Pel que fa a les rondalles del País Valencià, la recol·lecció s'ha produït més bé un cop ben entrat el segle XX. Enric Valor va ser la figura clau per al descobriment i classificació de tot un ric potencial de narrativa valenciana de tradició oral amb les seues *Rondalles*, publicades entre 1950 i 1958. El seu deixeble, Joaquim González i Caturla, seguint l'estil personal de Valor (Beltran, 2003) va arregar també tota una sèrie de rondalles de l'alacantí, entre elles la de Peret i Marieta, la qual considera la més representativa de la comarca d'Alacant (González, *apud* Beltran, 2003).

A banda, existeix l'anomenat RondCat, un projecte de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona iniciat l'any 2002. És una base de dades que recull i cataloga les rondalles catalanes que s'han publicat des de fa prop de cent cinquanta anys en rondallaris en el conjunt dels Països Catalans, per tal de donar a conèixer el patrimoni rondallístic català. S'hi empra el sistema de classificació d'Aarne i Thompson, citat anteriorment, amb una

sèrie de codis numèrics que corresponen a la tipologia de cada rondalla. L'arxiu es pot consultar en el següent enllaç: <http://rondcat.arxiudedefolklore.cat/>.

2.2. Sant Vicent Ferrer i els miracles

El frare dominic Vicent Ferrer i Miquel (València, 1350 - Vannes, 1419) no només representa una figura rellevant en la història per la producció de sermons arreu d'Europa, que representen un dels fenòmens de predicació de masses més importants de tota la cristiandat; les professions de fe; la posterior canonització; i el protagonisme en fets polítics transcendentals com el Cisma d'Occident o el Compromís de Casp. Ha esdevingut, també, la inspiració de tot un cicle narratiu popular que la tradició oral valenciana ha creat al voltant d'aquest personatge i ha emmarcat la seua memòria fins l'actualitat (Borja, 2014).

És molt habitual el fet d'atribuir gestes prodigioses, miracles i meravelles a sants. Tanmateix, la fama de sant Vicent Ferrer com a taumaturg, és a dir, com a autor de miracles, resulta en sí prodigiosa i difícilment superable per la de cap altre sant canònic (Mira, 2002: 90). Aquesta fama van arribar a estendre's per tot el continent europeu, malgrat que l'epicentre es troba en la terra natal del predicador: el País Valencià.

La devoció vicentina que s'estén arreu del territori valencià inclou, així doncs, tot el corpus llegendari que té el sant com a protagonista. A sant Vicent Ferrer se li atribueixen tota una sèrie de miracles i fets meravellosos, que són l'argument d'innombrables llegendes escampades per tot el país. Aquestes llegendes de miracles, fruit de la tradició oral, es manifesten també de manera escrita, com ara en els textos de les representacions de teatre popular al carrer. Els anomenats *Miracles de sant Vicent* tenen lloc el dilluns següent al de Pasqua i s'escenifiquen no només a València, sinó també en altres localitats on es venera el sant.

Tot el corpus de llegendes vicentines de l'imaginari valencià va ser analitzat i categoritzat en primera instància per Valriu i Ribot. A partir d'aquesta anàlisi, Borja (2014) va classificar els miracles de sant Vicent Ferrer en les següents categories, seguint un criteri temàtic:

- Miracles vinculats al domini d'elements: tenint en compte la importància de l'agricultura al País Valencià i, per tant, la dependència dels recursos hídrics que varien segons les condicions climàtiques, alguns miracles de sant Vicent Ferrer

estan relacionats amb el control del cicle de l'aigua, com per exemple el fet de posar fi a una sequera, a fer pujar l'aigua dels pous o fer brollar fonts.

- Miracles vinculats al domini de les lleis físiques: es refereix a totes aquelles llegendes on sant Vicent Ferrer desafia les lleis de la naturalesa, com ara fent separar el vi de l'aigua, suspenent persones en l'aire, coneixent la mort del rei Martí l'Humà de forma telepàtica o fent volar una peça de tela en contra de la direcció del vent. Aquest darrer és precisament l'argument del miracle del mocadoret, un dels miracles més coneguts del cicle vicentí i que dona nom a la plaça de València on suposadament es va obrar aquesta gesta.
- Miracles vinculats a la lluita contra el mal: fan referència a les llegendes on sant Vicent Ferrer expulsa el dimoni d'un cos posseït, és a dir, li fa un exorcisme.
- Guariment dels malalts per imposició de mans, contacte amb les relíquies, etc.: segons la llegenda, sant Vicent Ferrer va tornar-li la vista a persones cegues simplement amb el contacte de la mà (o fins i tot abans de néixer, des de l'úter matern), i també va transformar en boniques algunes dones poc agraciades.
- Prediccions, malefícis, proteccions (miracles pòstums): la tradició popular valenciana recull tota una sèrie de prodigis vicentins per mitjà de prediccions, com la de la pròpia canonització o curació; malefícis, com el del poble de Murla, al qual li va impedir créixer demogràficament; o proteccions, com la de Teulada, on es creu que cap fill de la vila no morirà mai per ferida de bala, pel senyal de la creu que el pare Vicent va fer al paratge de la Creu de la Venta.
- Resurreccions: en el cicle narratiu valencià, sant Vicent no és capaç únicament de tornar a la vida als difunts, sinó que a més a més ho fa en les més situacions més escabroses i increïbles. La resurrecció del xiquet cuinat de Morella és una mostra ben clara.

Molts dels arguments de les llegendes del sant mostren paral·lelismes amb altres relats de la tradició literària, especialment amb els mites grecoromans. En el miracle de Morella, per exemple, es fa referència al canibalisme, uns dels més grans tabús culturals que ha atret des de sempre la curiositat de l'home occidental (Sanz, 2013) i també als intents de posar a prova la saviesa dels déus (o en aquest cas, del sant) buscant enganyar-los mitjançant actes d'antropofàgia. Es pot establir, així doncs, una clara similitud amb la barbàrie que representa el fet de cuinar un fill i oferir-li'l a sant Vicent Ferrer amb el mite de l'infame banquet de Licaó, de les metamorfosis d'Ovidi, en el qual aquest sacrifica un

presoner, el cuina i li'l fa tastar a un hoste que en realitat és Zeus d'amagat; o bé amb el mite de Tàntal, avui d'Atreu i Tiestes, quan assassina els seu fills, els bull, els esmicola i els ofereix als déus. En tots els casos, però, la deïtat se n'acaba adonant del pecat i acaba castigant d'alguna forma l'autor.

2.3. El valor didàctic dels relats populars

Brunner (1997, *apud* Vaja, 2014) ja sostenia que els docents han d'ajudar a l'alumnat a conèixer, significar i comprendre el món en el que viuen, motiu pel qual la introducció del relat resulta essencial en l'educació perquè ajuda a formar el propi «jo» i la pròpia identitat a través de les narracions que es reben i que es creen. Així doncs, l'alumne ha de saber i conèixer els relats de la seua pròpia cultura, ja que aquests emmarquen i nodreixen la identitat i, alhora, reclamen la imaginació a través de la fantasia i la creació d'una varietat de mons de possibilitats.

En el cas del conte popular, aquest suposa un exponent literari i cultural de la societat que l'ha creat. D'aquesta manera, Gómez Palacios (2001: 13, *apud* Devís i Morón, 2019), afirma que les narracions han sigut per a la humanitat, al llarg del seu transcurs en la història, una via excel·lent per a transmetre coneixements i valors. En la mateixa línia, Jack Zipes (2001: 30; *apud* Devís i Morón, 2019) reconeix la funció social del conte, ja que es tracta d'una forma de narrativa oral transmesa de generació en generació pels pobles, de manera que esdevé un vehicle per a expressar la seua manera de percebre la naturalesa i l'ordre social, i el seu desig de satisfer les seues necessitats i anhels.

Morote (2016) sosté que l'estudi de la llegenda es una manera de mantenir viva la memòria individual i integrar-se en la memòria de la història de la humanitat. El fet d'escoltar i llegir llegendes no només permet integrar l'alumnat en el seu entorn històric i geogràfic, sinó que també pot desenvolupar el gust per la lectura i dona l'oportunitat de presentar l'ús funcional de la llengua en contextos significatius.

La introducció a l'aula dels subgèneres narratius populars, en aquest cas, la llegenda i la rondalla, consta de moltes possibilitats didàctiques i pot esdevenir el tret de sortida a tota una sèrie d'iniciatives per introduir a classe. A partir de la lectura oral d'un d'aquests treballs, per exemple, es pot procedir amb tota mena d'activitats creatives, de lectura, de dramatització o d'invenió de relats tot seguint les pautes de l'estil i les característiques dels subgèneres corresponents.

A més a més, les llegendes (i també les rondalles), argumenta Morote (2016), són subgèneres motivadors per a l'alumnat per a realitzar treballs d'investigació. Així doncs, d'una banda, es poden presentar textos que pertanyen als subgèneres de la llegenda o de la rondalla i, partint de la lectura, es pot construir la part teòrica i deduir quins són els trets característics de cada subgènere, de manera que s'activen els coneixements previs de l'alumnat i contribueixen al seu propi aprenentatge. D'altra banda, també poden realitzar treballs on s'indague en el descobriment de la tradició oral narrativa d'una determinada zona geogràfica, o bé relacionada amb un mateix personatge (com ara sant Vicent Ferrer).

També, una altra iniciativa interessant pot ser la planificació d'una ruta literària que permeti visitar el lloc on transcorre l'acció, de manera que es cree un vincle entre la literatura i el paisatge. En aquesta línia, Bataller (2020) sosté que es tracta d'integrar la llegenda en l'espai físic per tal de crear un aprenentatge significatiu mitjançant una connexió entre la llegenda i l'entorn on hi té lloc. D'aquesta manera, es crea una mediació cultural mitjançant la contextualització del relat pertinent. La proposta d'una ruta literària esdevé, així doncs un poderós recurs didàctic ja que, tal com sostenia Montessori (s.d.), no és suficient amb contar els contes per a desenvolupar les possibilitats de la imaginació. Si, a més de contar-lo, el relat es contextualitza, es porta a la vida real i d'alguna manera es fa tangible, l'aprenentatge resulta molt més significatiu, ja que apel·la a les emocions i fa treballar els sentits.

Per últim, cal afegir que, tal com apunta Piquer (2019), a diferència d'èpoques passades, l'accés a la cultura popular ja no passa exclusivament per la lectura de contes fantàstics, ja que la fantasia s'administra des d'altres esferes socials allunyades de les aules. El cinema, la televisió, la publicitat i la resta d'elements de la cultura audiovisual són ara fons d'adquisició de coneixement literari, i la lectura, és a dir, el llenguatge escrit, passa a un segon terme. Abans, en el rol de lectors, les persones simplement podien imaginar allò fantàstic; ara, en canvi, poden veure-ho i sentir-ho. No obstant això, l'educació literària no deixa de tenir valor, ja que en el món mediàtic actual s'hi poden trobar constantment referències a textos originals anteriors. Mitjançant l'estudi de la literatura, l'alumnat serà capaç d'entendre quines són aquestes referències intertextuals tan presents en la cultura popular actual i, d'aquesta manera, desenvolupar un esperit més crític i ser conscients que allò que s'ensenya a les aules ha tingut i té una repercussió en les manifestacions populars i culturals de l'actualitat.

3. Proposta didàctica

3.1. Introducció a la proposta i justificació

Aquesta unitat didàctica ha sigut dissenyada per a un grup genèric de 3^r de l'ESO, i engloba una sèrie de continguts dels blocs de literatura i de sociolingüística presents al currículum d'aquest curs.

L'eix vertebrador de la unitat, i amb el qual anirà relacionada la resta de continguts que s'hi veuran, serà una relat en concret: la llegenda del miracle de Morella. L'elecció d'aquest relat és una tria motivada per la voluntat de despertar interès i curiositat en l'alumnat a través d'una de les llegendes més esfereïdores de la cultura popular valenciana, constantment influïda per la religió catòlica. Citant a Joan Francesc Mira:

De miracles fantàstics n'hi ha molts, en les històries dels sants, però cal reconèixer que aquest [el de Morella] és difícilment superable. Curar malalts, bojós, sords, coixos o cecs forma part de la taumatúrgia habitual (ja no és tan habitual fer-ho des del ventre de la mare). Ressuscitar morts, si són realment morts, ja és taumatúrgia especial [...]. Però recompondre una criatura trossejada i guisada, i fer-la tornar de l'estofat a la vida, no hi ha dubte que guanyaria el premi d'honor en qualsevol competició universal de miracles. (Mira, 2002, p.100)

Com que aquesta història és una llegenda i, per tant, un subgènere narratiu que es transmet de forma oral de generació en generació, no existeix una versió única i definitiva de la història. S'ha seleccionat, així doncs, una adaptació en concret: la proporcionada per Josep Franco en el recull *Llegendes valencianes* (2015) de l'editorial El Micalet galàctic. Aquesta facilita tota una sèrie de detalls i de dades històriques reals que permetran comprendre i estudiar el text des de diverses dimensions.

D'una banda, el relat servirà com a exemple per a introduir el subgènere al qual pertany: la llegenda. Com que sovint llegenda i rondalla van de la mà, ja que de vegades les seues fronteres són difuses, s'estudiaran aquests dos subgèneres mitjançant la lectura d'un exemple de cada: el ja anomenat miracle de Morella i la rondalla de Peret i Marieta (arreplegada per González Contreras i considerada el Hänsel i Gretel valencià), que precisament comparteixen l'antropofàgia com a tema principal. A partir d'aquestes dues lectures, l'alumnat, mitjançant un procés inductiu, haurà d'esbrinar quines són les particularitats i diferències entre ambdós subgèneres.

D'altra banda, s'estudiarà el protagonista, i també personatge cabdal en la literatura valenciana, d'aquest relat: el predicador sant Vicent Ferrer. Per a no generar confusió, s'haurà d'incidir especialment en el fet que sant Vicent Ferrer no n'és l'autor —s'haurà de recordar que les llegendes són originalment literatura oral i que, per tant, són anònimes— sinó el personatge protagonista. També s'insistirà que, malgrat que sant Vicent Ferrer va servir d'inspiració per a tota una tradició llegendària i taumatúrgica de caràcter fictici, aquest personatge va existir de veritat. S'estudiaran, així doncs, els dos vessants de la figura de sant Vicent Ferrer: un, el vertader, el predicador, el seductor de masses amb els sermons, el conseller de reis i papes que va tenir un paper essencial en alguns fets històrics del segle XV; i l'altre, el mític, el sant, el taumaturg, el protagonista d'innombrables llegendes que formen part de la tradició popular valenciana i que es manifesta de moltes maneres, com ara en les representacions teatrals dels miracles que tenen lloc a València el dia del sant. Precisament aquest aspecte servirà també per a fer una xicoteta aproximació al gènere teatral, amb la lectura del guió d'una d'aquestes obres i la possibilitat d'escriure i interpretar una representació pròpies en una de les tasques de la unitat.

A més de tots aquests aspectes, l'alumnat tindrà l'oportunitat d'ubicar l'acció i recrear les diverses escenes del relat mitjançant una ruta literària per Morella en la qual es visiten tots els emplaçaments que es mencionen en l'adaptació de Josep Franco. La ruta literària esdevé una ferramenta de connexió entre la llegenda i l'entorn on transcorre. El patrimoni històric i paisatgístic actua, així doncs, com a element mediador i com a font d'emoció, amb la seua capacitat d'evocar l'altre patrimoni, l'immaterial, procedent de la tradició oral (Bataller, 2020).

Per últim, també s'extraurà un vessant sociolingüístic del relat; més concretament, servirà de punt de partida per a introduir els conceptes de «bilingüisme» i «diglòssia». La relació s'obté en el fet que, a la façana d'una casa de la ciutat de Morella —que prèviament s'haurà visitat en la ruta literària— hi ha una rajola que commemora que en aquell domicili va ocórrer, suposadament, el famós miracle. El text de la rajola està escrit en castellà, malgrat que Morella és una ciutat majoritàriament valencianoparlant. Partint d'aquesta premissa, s'introduiran una sèrie de tasques per a adquirir aquests conceptes i incitar al debat i a la reflexió.

3.2. Objectius generals de l'ESO

El Decret 107/2022, de 5 d'agost, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Secundària Obligatòria, determina una sèrie d'objectius d'aquesta etapa educativa que han de ser transversals en totes les matèries. D'aquests, els principals objectius d'aquesta proposta didàctica són els següents:

- a) Assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets en el respecte als altres, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg refermant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica.
- b) Desenvolupar i consolidar hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip com a condició necessària per a una realització eficaç de les tasques de l'aprenentatge i com a mitjà de desenvolupament personal.
- c) Desenvolupar destreses bàsiques en la utilització de les fonts d'informació per a adquirir, amb sentit crític, nous coneixements. Desenvolupar les competències tecnològiques bàsiques i avançar en una reflexió ètica sobre el seu funcionament i utilització.
- d) Desenvolupar l'esperit emprenedor i la confiança en si mateix, la participació, el sentit crític, la iniciativa personal i la capacitat per a aprendre a aprendre, planificar, prendre decisions i assumir responsabilitats.
- e) Comprendre i expressar amb correcció, oralment i per escrit, en les llengües oficials, el valencià, com a llengua pròpia, i el castellà, com a llengua cooficial, textos i missatges complexos, i iniciar-se en el coneixement, la lectura i l'estudi de la literatura.
- f) Conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història pròpies i dels altres, incloses les llengües familiars, així com el patrimoni artístic i cultural, com a mostra del multilingüisme i de la multiculturalitat del món, que també s'ha de valorar i respectar.
- g) Apreciar la creació artística i comprendre el llenguatge de les diferents manifestacions artístiques utilitzant diversos mitjans d'expressió i representació.

3.3. Objectius específics i competències

A continuació s'exposen els objectius específics de la proposta didàctica i les competències clau relacionades amb cada objectiu. Aquestes competències són transversals en totes les matèries de l'ESO. Les involucrades en aquest cas són les següents:

- CCLI (Competència en Comunicació Lingüística): l'enfocament d'aquesta unitat didàctica és principalment comunicatiu, i per això s'hi han inclòs tasques de comprensió, expressió i interacció, tant als nivells escrit, oral o multimodal.
- CAA (Competència en Aprendre a Aprendre): consisteix en què l'alumnat tinga autonomia per a adquirir els coneixements i que sàpiga definir i aplicar els procediments per a assolir els diversos objectius o solucionar problemes, tant de forma individual com en grup. Les diverses tasques d'aquesta proposta afavoreixen l'autonomia en l'alumnat.
- CSC (Competència Social i Cívica): aquesta unitat didàctica integra moltes tasques grupals i d'aprenentatge cooperatiu, ja que l'alumnat viu en un context social i ha d'aprendre a relacionar-se amb el seu entorn i adquirir habilitats en aquest aspecte.
- SIEE (Sentit de la Iniciativa i Esperit Emprenedor): és una altra competència que entra en joc a l'hora de participar en dinàmiques grupals, ja que un cop definides les estratègies per a resoldre problemes, és necessari aplicar-les i saber actuar en cas de replantejar les idees. Per això, és important saber prendre decisions tot col·laborant de manera àgil amb altres persones, amb motivació, empatia i habilitats de comunicació i negociació.
- CEC (Consciència i Expressions Culturals): l'ensenyament de la literatura, un dels pilars d'aquesta unitat, no es tracta simplement d'una transmissió de coneixements, sinó que a través d'aquests, es posen de manifest les diverses expressions culturals i d'aquesta forma es pren consciència de la identitat pròpia i del paper que s'exerceix en la societat.
- CD (Competència Digital): l'ús de les noves tecnologies és recurrent al llarg de tota la unitat, ja que la seua presència en els escenaris actuals no es pot eludir i s'ha d'aprendre a utilitzar de manera segura i responsable, tot i que no és l'única opció a l'abast.

Bloc 1: Escoltar i parlar

Objectius (criteris d'avaluació)	Competències	Tasques
BL1.1. Participar de forma activa i respectuosa en intercanvis comunicatius reals o dramatitzats sobre temes de l'actualitat pròxims als seus interessos. Aportar arguments raonats per a defensar les pròpies opinions de manera clara i ordenada. Tenir cura d'aspectes com ara la pronunciació, la gestualitat, la utilització del registre formal, les normes de cortesia i les estratègies d'interacció oral.	CCLI CAA CSC	Tasca 4.1
BL1.2. Participar en equips de treball per a aconseguir metes comunes, assumint diversos rols amb eficàcia i responsabilitat. Donar suport a companys, demostrant empatia i reconeixent les seues aportacions. Utilitzar el diàleg igualitari per a resoldre conflictes.	CCLI SIEE CSC	Tasques 1.5, 1.6, 2.4, 2.5, 3.4, 4.4
BL1.4. Produir de forma oral, amb el suport de les TIC i l'ajuda del professor, textos formals sobre temes relacionats amb el currículum, especialment de tipologia textual expositiva i argumentativa. Utilitzar les estratègies d'expressió oral i els elements no verbals adequats a la situació comunicativa i a l'objectiu proposat. Aplicar-hi una riquesa lèxica, per a practicar aprenentatges lingüístics i estructurar el pensament.	CCLI CAA CSC SIEE	Tasca 3.4
BL1.5. Avaluar, amb la supervisió del professorat i la utilització de guies, les produccions orals pròpies i dels companys. Parar atenció a la quantitat, qualitat, rellevància, pertinència i claredat per a progressar en la competència comunicativa oral.	CCLI CAA	Tasca 1.6

Bloc 2: Llegir i escriure		
Objectius	Competències	Tasques
BL2.1. Interpretar textos escrits en suports, àmbits i tipologies diverses de forma autònoma. Analitzar elements formals i de contingut propis del nivell educatiu. Utilitzar les estratègies de comprensió lectora adequades tant al text com a l'objectiu de la lectura, per a construir el significat global del text i com a suport a les tasques d'aprenentatge.	CCLI CAA CSC	Tasques 1.1, 1.4, 2.1, 3.2, 4.2
BL 2.2. Planificar i escriure, amb adequació, coherència, cohesió, correcció ortogràfica i gramatical i lèxica del nivell educatiu, textos, en suports, àmbits i tipologies diverses. Aplicar les estratègies del procés d'escriptura i utilitzar un llenguatge no discriminatori.	CCLI SIEE CSC	Tasques 1.5, 2.5, 3.4, 4.4, projecte final
BL 2.4. Sintetitzar textos orals i escrits, tant expositius com argumentatius. Utilitzar mapes conceptuals per a seleccionar informacions essencials, i generalitzar informacions relacionades. Elaborar un text coherent i cohesionat que no reproduïska literalment parts del text original ni incloga interpretacions personals. Usar la informació amb finalitats diverses segons la situació de comunicació.	CCLI CAA	Tasca 3.4
BL2.5. Realitzar amb creativitat tasques o projectes de treball individuals o col·lectius, de forma reflexiva i dialogada, sobre temes del currículum (amb especial interès per les obres literàries). Obtenir un producte final original de caràcter expositiu o argumentatiu, contrastant les fonts d'informació, detallant les referències bibliogràfiques, fent una previsió de recursos i temps ajustada als objectius proposats. Adaptar-lo a qualsevol imprevist transformant les dificultats en possibilitats. Avaluar amb ajuda de guies el procés i el producte final.	CAA SIEE	Tasques 1.5, 2.5, projecte final
BL2.6. Realitzar projectes de treball individuals i en equips cooperatius, sobre temes del currículum	CD	Tasca 3.4

(amb especial interès per les obres literàries) o sobre temes socials, científics i culturals, del nivell educatiu. Buscar i seleccionar informació en mitjans digitals de forma contrastada. Crear continguts per mitjà d'aplicacions informàtiques d'escriptori. Col·laborar amb altres amb la compartició d'informació i continguts digitals de forma segura i responsable.	CAA SIEE	
B2.7. Realitzar amb supervisió, de forma eficaç, tasques o projectes. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions, sent conscient de les fortaleses i debilitats. Mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament. Actuar amb flexibilitat en la cerca de solucions alternatives.	SIEE	Tasques 1.5, 1.6, 2.3, 2.4, 2.5, 3.4, 4.3, 4.4, projecte final

Bloc 3: Coneixement de la llengua

Objectius	Competències	Tasques
BL3.2. Crear i revisar textos escrits, aplicant correctament les normes ortogràfiques de la llengua pròpies del nivell educatiu.	CCLI CAA	Tasques 1.5, 2.2, 2.5, 3.3, 3.4, 4.4, projecte final

Bloc 4: Educació literària

Objectius	Competències	Tasques
BL4.1 Realitzar lectures d'obres literàries pròximes als seus gustos, triades lliurement o a proposta del professor, en silenci, en veu alta o participant en dramatitzacions i improvisacions de textos adequats al nivell. Aplicar, amb supervisió, tècniques expressives i teatrals.	CCLI SIEE CEC	Tasques 1.4, 2.1 i 3.2
BL4.2 Elaborar un portfolio, amb una selecció de documents i creacions realitzats a partir de lectures,	CCLI SIEE	Tasca 2.5

literàries i no literàries, pròximes als interessos de l'alumnat, de forma reflexiva i crítica.	CEC	
---	-----	--

3.4. Continguts de la unitat

Bloc 1: Escoltar i parlar	
Continguts comuns amb llengua castellana	Continguts específics
<ul style="list-style-type: none"> - Aplicació de tècniques d'escolta activa i ús del diàleg igualitari. - Responsabilitat i eficàcia en la resolució de tasques. - Assumpció de distints rols en equips de treball. - Valoració de la conversació com a ferramenta de les habilitats socials, de mediació, d'expressió de la creativitat i de respecte per les opinions dels altres. - Creació del pensament de perspectiva. - Selecció raonada dels productes que s'incloguen en el portfolio. 	<ul style="list-style-type: none"> - Producció de textos orals expositius i argumentatius (exposicions i explicacions a altres grups del mateix nivell educatiu o inferior, presentacions d'actes relacionats amb la vida acadèmica, debats d'opinió, assemblees de classe, entrevistes, etc.) i els que generen els aprenentatges i projectes de treball. - Elaboració de presentacions orals: planificació (activació de coneixements previs i guió), documentació (fonts variades i en altres llengües), selecció i reorganització de la informació, textualització i avaluació (de l'organització del contingut, dels recursos, dels elements no verbals corporals i paralingüístics i del procés).

Bloc 2: Llegir i escriure	
Continguts comuns amb llengua castellana	Continguts específics

<ul style="list-style-type: none"> - Selecció raonada dels textos produïts que s'inclouen en el portfolio. - Actuació eficaç en equips de treball: gestionar el temps, sentir-se motivat pels objectius compartits, intercanviar materials, assumir compromisos individuals, usar estratègies de supervisió i resolució de problema, realitzar observacions i avaluacions del procés i del resultat, comunicar-se amb confiança, etc. - Utilització de diferents tipus de biblioteques (aula, centre, pública, personal, virtual) per a obtenir informació. - Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats - Superació d'obstacles i fracassos. Mostrar iniciativa, idees innovadores, perseverança i flexibilitat - Desenrotllament del sentit crític. - Disseny de presentacions multimèdia. - Ús de les ferramentes més comunes de les TIC per a col·laborar i comunicar-se amb la resta del grup amb la finalitat de planificar el treball, aportar idees constructives pròpies, comprendre les idees alienes, etc. Utilització del correu electrònic i de mòduls cooperatius en entorns personals d'aprenentatge. 	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura, comprensió, interpretació i anàlisi de textos escrits narratius (memòries, fragments narratius en un blog, etc.), descriptius (descripcions en teatre i poesia), instructius (gramàtiques normatives, etc.), expositius (textos divulgatius, articles d'enciclopèdia, etc.), argumentatius (textos breus d'opinió, fullets publicitaris, etc.). - Producció de textos escrits narratius (textos personals en un blog, etc.), descriptius (endevinalles, poemes descriptius, etc.), instructius (manual d'ús sobre ortografia i gramàtica, etc.), expositius (actes, treballs d'investigació, etc.), argumentatius (comentaris en blogs i altres llocs interactius en línia, valoracions dels llibres llegits, etc.), amb adequació, coherència, cohesió i correcció, d'acord amb les característiques pròpies dels gèneres - Ús d'estratègies de textualització o escriptura com a part del procés de producció escrita, amb la supervisió del professorat: redactar esborranys, usar diccionaris i gramàtiques, controlar la progressió de la informació, reescriure. - Ús de processadors de textos en l'escriptura: format de paràgraf; encapçalament, peu, notes, numeració; inserció de gràfics, etc. - Avaluació de les produccions pròpies o alienes com a part del procés d'escriptura, amb la supervisió del professorat, comparant el resultat amb el pla original, jutjant si el text respon a l'objectiu d'escriptura i analitzant l'adequació, coherència i cohesió, amb la finalitat de millorar els textos - Planificació i realització, de forma reflexiva i dialogada, de projectes de
---	---

	<p>treball individuals i en equip, sobre temes del currículum, amb especial interès per les obres literàries, o sobre temes socials, científics, culturals i literaris motivadors per a l'alumnat seguint les fases del procés: presentació (coneixement de l'objectiu del projecte, activació de coneixements previs, organització i planificació), busca d'informació (planificació; obtenció, selecció, reorganització i posada en comú de la informació), elaboració del producte final (procés d'escriptura), presentació (exposició del producte final), avaluació (avaluació, autoavaluació i coavaluació del producte final i del procés d'elaboració del projecte).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realització, formatat senzill i impressió de documents de text. - Construcció d'un producte o meta col·lectiu compartint informació i recursos.
--	---

Bloc 3: Coneixement de la llengua	
Continguts comuns amb llengua castellana	Continguts específics
<p>- Anàlisi de la coherència textual: parts temàtiques constitutives dels textos argumentatius fonamentalment, i de la progressió temàtica; identificació d'idees principals i secundàries; resum, destacant la tesi explícita o implícita defesa per l'autor i els arguments utilitzats; justificació de la progressió temàtica i de l'estructura, en funció de la intenció comunicativa.</p>	<p>- Anàlisi de la cohesió textual: connectors textuais d'explicació, causals, consecutius, condicional, etc.), mecanismes lexicosemàntics com ara repeticions lèxiques i relacions semàntiques (sinonímia; antonímia; hiponímia; hiperonímia; substitució lèxica per metàfores, metonímies, eufemismes, etc.), mecanismes de cohesió gramatical (repetició de construccions sintàctiques, dixi espacial i temporal, anàfores i</p>

	<p>catàfores, eix temporal) i mecanismes paralingüístics i elements gràfics.</p> <p>- Anàlisi de l'adequació textual: tipologia textual, en funció de la finalitat del text i de la intenció de l'emissor (funcions del llenguatge); relació existent entre l'emissor i el receptor; marques lingüístiques de modalització (dixi personal i social, impersonalització, verbs modals, adjectius qualificatius i lèxic connotatiu, quantificació, grau de certesa, modalitat oracional, figures literàries valoratives -hipèrboles, ironia-, variació del registre, etc.) i de l'ús d'un llenguatge no discriminatori, en funció dels elements de la situació comunicativa.</p>
--	---

Bloc 4: Educació literària	
Continguts comuns amb llengua castellana	Continguts específics
<ul style="list-style-type: none"> - Aproximació al coneixement d'altres mons (reals o imaginaris) a partir de la lectura - Utilització, de manera progressivament autònoma i responsable, de diferents tipus de biblioteques (d'aula, centre, pública, virtual). 	<ul style="list-style-type: none"> - Lectura guiada i comprensió de textos i obres literàries, concordes amb el nivell, com a base per a la formació de la personalitat literària i el gaudi personal. - Pràctica de diversos tipus de lectura (guiada, lliure, silenciosa, en veu alta) de textos literaris com a font de gaudi i informació i com un mitjà d'aprenentatge i enriquiment personal - Dramatització de textos literaris adaptats i adequats al nivell. - Anàlisi de les característiques expressives dels textos teatrals, relacionant-los amb el cine, la ràdio i la televisió.

	<ul style="list-style-type: none"> - Aplicació de tècniques teatrals i de lectura expressiva en veu alta i en dramatitzacions. - Tècniques d'elaboració de treballs personals, de creació i/o d'investigació senzilla i supervisada sobre una lectura realitzada. - Pervivència i evolució de personatges tipus, temes i formes a partir de la comparació d'obres, amb especial dedicació als relacionats amb la història de la cultura des de l'edat mitjana fins al segle XVIII. - Introducció a la literatura de l'edat mitjana al Segle d'Or a partir dels textos d'autoria masculina i femenina - La literatura religiosa i moralitzadora. - Reconeixement de les característiques pròpies dels gèneres literaris a partir d'una selecció de textos en prosa i en vers. - Anàlisi senzilla de textos: localització del text en el seu context social, cultural i històric; identificació de l'època literària; trets presents en el text; contingut (tema, tòpics, argument, personatges, estructura, formes i llenguatge literari i intenció de l'autor); figures retòriques: pla lexicosemàntic (al·legoria, oxímoron, paradoxa, apòstrofe, etc.), pla morfosintàctic (equivoc o dilogia, reduplicació, hipèrbaton, quiasme, etc.), pla fònic (versificació, etc.)
--	--

3.5. Metodologia

La metodologia emprada en aquesta unitat didàctica s'ha fonamentat principalment en l'enfocament comunicatiu de l'ensenyament de llengües. Com que es tracta d'una proposta que no consisteix en un ensenyament «formal» de la llengua, sinó més bé està centrada en la literatura i la sociolingüística, en un principi pot semblar una metodologia no del tot compatible. No obstant això, s'ha procurat que el gruix de les tasques de la proposta estiguera format per exercicis on l'alumnat ha d'emprar la llengua, tant de forma escrita (escriptura de llegendes, diaris o infografies) com oral (presentacions, debats, representacions teatrals, etc.) i a través de propostes tant de comprensió com d'expressió. Dit d'una altra manera, per tal que l'aprenentatge resulte significatiu, és a dir, que toque una realitat propera a l'estudiantat i tinga una aplicació útil en la vida real, s'han facilitat una sèrie de tasques que es fonamentaren en l'ús i de la llengua i la seua finalitat principal: la comunicació.

Relacionat amb aquest aspecte, s'ha evitat, en la mesura que fora possible, l'excés de classes magistrals. Per contra, i en el cas de l'ensenyament dels subgèneres narratius que s'estudien en aquesta proposta, s'ha optat pel mètode del raonament lògic inductiu: partint de la lectura i anàlisi d'uns determinats exemples de cada subgènere, l'alumnat, mitjançant la reflexió, ha d'arribar a una sèrie de conclusions i esbrinar quines són les característiques generals de cada subgènere. D'aquesta manera, és l'estudiantat qui ha d'activar els coneixements previs, reflexionar i d'aquesta manera, ser participants del seu propi aprenentatge, és a dir, que se senten implicats en la matèria en tot moment.

Per últim, s'han potenciat les dinàmiques grupals i l'ús de les TIC, per tal d'afavorir les competències ciutadana, emprenedora i digital nombrades en l'apartat anterior.

3.6. Temporització

La unitat didàctica està concebuda per a tenir una durada de quinze sessions. Com que l'horari de secundària inclou tres sessions setmanals, s'invertiran un total de cinc setmanes.

La distribució de les sessions és la següent:

Sessió 1	Situació d'aprenentatge 1: «Sant Vicent Ferrer, entre la realitat i la ficció»	Tasques 1.1 i 1.2
Sessió 2		Tasques 1.3 i 1.4
Sessió 3		Tasca 1.5
Sessió 4		Tasca 1.6 (preparació)
Sessió 5		Tasca 1.6 (preparació)
Sessió 6		Tasca 1.6
Sessió 7	Situació d'aprenentatge 2: «El miracle de Morella. Una ruta literària»	Tasca 2.1
Sessió 8		Tasca 2.2 i 2.3
Sessió 9		Tasca 2.4
Sessió 10		Tasca 2.5
Sessió 11	Situació d'aprenentatge 3: «Conta'm un conte!»	Tasques 3.1, 3.2 i 3.3
Sessió 12		Tasca 3.4
Sessió 13	Situació d'aprenentatge 4: «La llengua que es parla a Morella»	Tasques 4.1, 4.2, 4.3, 4.4 i 4.5
Sessió 14	Projecte final: «Escrivim la nostra llegenda»	Tasques P1, P2, P3 i P4
Sessió 15		Tasca P5

3.7. Programació de les situacions d'aprenentatge

SITUACIÓ D'APRENTATGE 1: SANT VICENT FERRER, ENTRE LA REALITAT I LA FICCIÓ

En aquesta situació d'aprenentatge s'introduirà a classe sant Vicent Ferrer a partir de dos vessants diferents: d'una banda, es remarcarà la importància d'aquesta figura com a personatge històric real que va participar en esdeveniments importants per al futur de la corona d'Aragó, i també la seua labor com a predicador, enunciant les característiques que feien dels seus sermons autèntics fenòmens de masses en l'època. D'altra banda, s'incidirà especialment en la figura de Vicent Ferrer des del punt de vista taumatúrgic i com a protagonista de tota una sèrie de llegendes i relats ficticis que la tradició popular va general al voltant de la seua figura. La situació d'aprenentatge culminarà amb l'escriptura d'un guió teatral d'un miracle de sant Vicent Ferrer i la posada en escena d'aquest.

TEMPORITZACIÓ

Sis sessions de 55 minuts. En la primera sessió es realitzaran les tasques 1.1 i 1.2; en la segona sessió, les tasques 1.3, 1.4 i s'explicarà l'1.5. La tercera sessió es destinarà a buscar informació per a realitzar la tasca 1.5. En la quarta s'explicarà i s'assignaran els rols de l'1.6, és a dir, la representació teatral, i la començaran a preparar. Es deixarà la cinquena sessió per a preparar i assajar la representació. I en la sisena sessió es duran a terme les posades en escena de les obres.

TASQUES	DESCRIPCIÓ
1.1. Contextualització. Explicació de sant Vicent Ferrer	S'explica amb el suport d'una presentació de diapositives (vegeu Annex 1.1. Presentació sant Vicent Ferrer) qui era sant Vicent Ferrer. Es fa un breu repàs biogràfic i introdueix els conceptes de «predicador» i «sermó». Es descriu quines eren les característiques principals dels sermons de sant Vicent Ferrer pel que fa a l'estil i la manera d'expressar-se. Insisteix en el fet que Vicent Ferrer recitava els sermons de forma oral, i eren els copistes qui els transcrivien. Es nombren els principals

	<p>esdeveniments històrics en els quals el sant va jugar un paper important: el Compromís de Casp i el Cisma d'Occident. S'explica, per últim, que tot el que s'ha introduït són fets històrics reals, però que al voltant de la figura de sant Vicent Ferrer es van anar escampant tota una sèrie de llegendes i miracles atribuïts a ell. S'introdueix el concepte «taumatúrgia». Se'ls pregunta si coneixen algun relat taumatúrgic, siga o no de sant Vicent Ferrer, i si són capaços d'explicar-lo davant la classe. Es remarca que aquest fets, encara que tenen trets de realitat, són evidentment ficticis.</p>
1.2. Kahoot de sant Vicent Ferrer	<p>S'organitza la classe en grups de dues o tres persones. Es fa un qüestionari Kahoot (vegeu Annex 1.2. Kahoot sant Vicent Ferrer) per tal de comprovar l'adquisició de coneixements sobre sant Vicent Ferrer i repassar-ne els continguts.</p>
1.3. Les representacions teatrals dels miracles	<p>Es fa una breu explicació sobre les representacions teatrals dels miracles de sant Vicent Ferrer a València el dia que es celebra el sant. Es projecten algunes imatges i fragments de vídeos de les representacions a YouTube.</p>
1.4. Llegim el guió del miracle <i>La sabateta</i>	<p>Tot seguit es reparteix, per parelles, una còpia del guió teatral del miracle <i>La sabateta</i> (vegeu Annex 1.3. Guió teatral <i>La sabateta</i>). Es demanen persones voluntàries per a assignar els diferents personatges i una veu narradora que llija les acotacions. Es procedeix a la lectura oral i en conjunt del guió. En acabar, es pregunta si han entès el relat, es demana a algú voluntari que en faça un breu resum de forma oral i es pregunta si saben què són les acotacions i en quina tipografia ha d'estar escrita cada part del guió teatral.</p>
1.5. Escrivim el guió d'un miracle	<p>A continuació, es formen grups heterogenis de cinc o sis persones i es projecta el següent llistat de miracles atribuïts a sant Vicent Ferrer, classificats segons la temàtica:</p>

	<p><u>Vinculats al domini d'elements (com ara aigua):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • La font de Llúria • «Sequet però sanet» <p><u>Vinculats al domini de les lleis físiques:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • La separació del vi i l'aigua • L'obrer i la bastida • El miracle del mocadoret • Els pèsols trobats <p><u>Guariment de malalts:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • La curació d'una veïna cega abans de nàixer • Roqueta del comiat de Teulada <p><u>Prediccions, malefícis i proteccions:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • «Murla eres, i Murla et quedaràs!» • Creu de la venta de Teulada • Predicció de la canonització <p><u>Resurreccions:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • L'amiguat mort • El xiquet mort (i ressuscitat) pel burro <p>Es demana a cada grup que, mitjançant un consens, trie un d'aquests miracles. A continuació, se'ls explica que hauran d'investigar a Internet en què consisteix el miracle que han triat i, un cop ho hagen esbrinat, hauran d'escriure ells mateixos el guió teatral del moment quan es produeix el miracle en el seu relat.</p>
1.6. Representem el miracle	Un cop estiguen escrits tots els guions teatrals, serà moment de representar-los amb una obra de teatre que no supere els deu minuts de durada. Per tal de dur-ho a terme, es repartiran a cada grup una sèrie de targetes cara cap avall amb un rol diferent (vegeu Annex 1.4. Targetes de rols de teatre). Cada membre del

	<p>grup haurà de destapar una targeta per a d'esbrinar quin rol se li ha assignat. Els rols seran els següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Actor/actriu (sant Vicent Ferrer) • Actor/actriu • Director/a • Regidor/a • Tècnic/a de vestuari • Tècnic/a d'attrezzo <p>Se li pregunta a l'alumnat si tothom sap en què consisteix cada rol. També se'ls indica que en el cas que siguin necessaris més de dos actors o actrius per a representar l'obra, els tècnics també podran assumir-ne el paper.</p> <p>L'alumnat disposarà d'una sessió per a preparar i assajar l'obra (podran eixir al pati amb la supervisió del docent), i en les següents sessions tindran lloc les representacions, idealment al saló d'actes del centre corresponent, amb un avís previ a la direcció.</p>
--	--

MATERIALS I RECURSOS

- Presentació en diapositives sobre sant Vicent Ferrer (Annex 1.1. Presentació sant Vicent Ferrer)
- Kahoot sobre els continguts de sant Vicent Ferrer (Annex 1.2. Kahoot sant Vicent Ferrer)
- Fotocòpies del guió teatral de l'obra *La sabateta*, extret del manual *Sant Vicent Ferrer. València Universal* publicat per l'Acadèmia Valenciana de la llengua (pàgs. 113-117) (Annex 1.3. Guió teatral *La sabateta*)
- Ordinador amb projector i pantalla
- Ordinadors del centre per a l'alumnat
- Targetes amb els rols de l'obra teatral (Annex 1.4. Targetes de rols de teatre)
- Elements de vestuari i attrezzo que l'alumnat considere necessaris per a la posada en escena l'obra teatral

AVALUACIÓ

Les tasques 1.1, 1.3 i 1.4 no tindran una avaluació formal.

La tasca 1.2 (Kahoot) no tindrà avaluació numèrica, sinó que se la considerarà «Apta» o «No apta» si s'han respost correctament almenys deu preguntes. El Kahoot tindrà un valor del 10 % dins de l'apartat «Portafolis» de l'avaluació.

Les tasques 1.5 i 1.6 s'avaluaran mitjançant rúbriques, de les quals s'obtidrà dues notes numèriques que puntuaran per a l'apartat «Treballs avaluable» dins de «Tasques». La tasca 1.6 l'avaluarà l'alumnat (covaluació) amb la rúbrica respectiva.

En tot moment es valorarà l'actitud positiva i la participació.

SITUACIÓ D'APRENENTATGE 2: EL MIRACLE DE MORELLA. UNA RUTA LITERÀRIA.

Les llegendes i miracles associats a sant Vicent Ferrer presenten sovint un estret vincle amb el territori valencià. En aquesta situació d'aprenentatge, així doncs, es treballarà el gènere de la llegenda aprofundint sobre un dels miracles més coneguts del sant: el de Morella. Es durà a terme una lectura conjunta i analítica de la versió proporcionada per Josep Franco i es contestaran uns exercicis de comprensió. Després, es tractarà de crear una connexió entre la llegenda i l'entorn on transcorre mitjançant una ruta literària per la ciutat de Morella en la qual es visiten els llocs que es mencionen en el relat. La tasca final de la situació d'aprenentatge consistirà en l'elaboració d'un recull de tot allò que s'ha adquirit fins a aquest punt a través d'una sèrie de preguntes i reptes plantejats en el transcurs de la ruta literària.

TEMPORITZACIÓ

Quatre sessions, totes de 55 minuts, llevat de la tercera, que és una sortida escolar i és quan es realitza la tasca 2.4, la ruta literària, d'unes dues hores de durada. En la primera sessió es duu a terme la tasca 2.1; en la segona tenen lloc les tasques 2.2 i 2.3; en la tercera la 2.4; i en la quarta la 2.5.

TASQUES

DESCRIPCIÓ

2.1. Lectura del miracle de Morella	Es disposa a l'alumnat en cercle, en forma d'assemblea. Es fa una lectura conjunta de la llegenda del miracle de Morella. Cada alumne llegeix dos paràgrafs aproximadament en veu alta. Es va aturant la lectura de tant en tant per tal d'assegurar la comprensió de totes les paraules i per a fer aclariments i recapitulacions.
2.2. Preguntes de comprensió	Es projecten una sèrie de preguntes de comprensió de la lectura (vegeu Annex 1.6. Preguntes de comprensió del miracle de Morella) i deixa un temps perquè l'alumnat les copie a la llibreta i les conteste de forma individual. Una cop acabades, es comprova que tothom les ha fetes i se'n fa una correcció conjunta. S'incideix especialment en el fet que l'alumnat sàpiga identificar quins trets formen part de la realitat i quins de la ficció, ja que aquesta barreja d'elements vertaders i fantàstics és una característica genuïna de la llegenda.
2.3. Ubiquem en el plànol	<p>Es formen grups heterogenis de quatre o cinc persones. Es reparteix a cada grup un plànol de la ciutat de Morella, sobre el qual cadascun haurà de localitzar i marcar els diferents llocs que es mencionen en la llegenda del miracle de Morella. Aquests llocs són:</p> <ul style="list-style-type: none"> • El portal de sant Mateu • El carrer de la Mare de Déu de la Vallivana • La basílica de santa Maria • El castell <p>Un cop ubicades aquestes quatre parades, serviran per a definir quin serà l'itinerari per a la ruta literària que es durà a terme a Morella en la següent sessió. Es projecta el plànol a classe i es comparen els resultats.</p>
2.4. La ruta literària del miracle de Morella	Aquesta tasca implica un desplaçament a Morella. Té una durada de dues hores, aproximadament, sense contar desplaçaments i

	<p>menjars, per la qual cosa es tracta d'una sortida escolar que comporta l'absència de l'alumnat al centre durant una jornada.</p> <p>La ruta literària no és guiada, és a dir, cada grup la realitza lliurement amb l'ordre i ritme que considere, sempre dins dels límits temporals establerts i amb la vigilància dels docents encarregats de supervisar l'activitat.</p> <p>L'alumnat, així doncs, es divideix en grups, que haurien de ser els mateixos que s'havien format en la tasca anterior per a ubicar les diferents parades sobre el plànol (que han de dur a la ruta).</p> <p>Abans de començar, el professorat reparteix a cada grup un dossier amb les quatre parades de la ruta (vegeu Annex 1.7. Dossier de la ruta literària). En cada una d'aquestes parades hi ha una sèrie d'activitats relacionades. Se li indica a l'alumnat que no hauran de contestar per escrit les preguntes durant la ruta, però sí en la sessió següent, a classe, motiu pel qual és convenient que prenguen notes. També se'ls adverteix que hi ha activitats que impliquen la presa de vídeos i fotos <i>in situ</i>, per la qual cosa han de comptar amb almenys un dispositiu mòbil per grup (se'ls haurà avisat en la sessió anterior).</p> <p>El professorat vigila en tot moment que els diferents grups segueixen la ruta i es crea un grup de Telegram amb tots els participants per a informar de qualsevol incidència. S'estableix una hora i punt de trobada final per a concloure l'activitat.</p>
<p>2.5. El diari de la ruta</p>	<p>En la sessió següent, ja al centre, s'indica a l'alumnat que, amb els mateixos grups de la ruta, hauran de fer una recopilació amb tot allò que han après a Morella. Se li assigna a cada grup un ordinador portàtil perquè cree un document de text (.docx, .doc, .odt, etc.) que incloga totes les respostes del dossier ben redactades i el contingut audiovisual generat, ordenat segons cada parada de l'itinerari, i que ho dispose de forma atractiva, de manera que conforme una espècie de diari de la ruta.</p>

	<p>Se'ls indica també que cada grup podrà afegir les imatges i els comentaris extra que consideren, i que això es valorarà positivament.</p> <p>Es deixa tota la sessió perquè els grups elaboren els seus diaris, i es completa a casa en cas que no tinguen temps per a acabar-ho.</p>
--	--

MATERIALS I RECURSOS

- Fotocòpies de la versió del miracle de Morella de Josep Franco en el recull *Llegendes valencianes* de l'editorial El Micalet galàctic (Annex 1.5. Text miracle de Morella)
- Preguntes de comprensió (Annex 1.6. Preguntes de comprensió del miracle de Morella)
- Plànols de Morella
- Un dossier per a cada grup amb les activitats per realitzar durant la ruta literària (Annex 1.7. Dossier de la ruta literària)
- Dispositius mòbils
- Ordinadors del centre per a l'alumnat
- Ordinador amb projector i pantalla

AVALUACIÓ

Les tasques 2.1, 2.3 i 2.4 no s'avaluaran de manera formal. Es tindran molt en compte l'actitud positiva, la predisposició i la participació de l'alumnat, que influiran en l'apartat «Actitud» de l'avaluació.

La tasca 2.2 puntuarà per al percentatge d' «Exercicis» dins de l'apartat «Portafolis». No tindrà una qualificació numèrica, sinó que se la considerarà «Presentada» o «No presentada». La correcció es durà a terme a classe dins de la mateixa sessió, quan es comparen els resultats en veu alta.

La tasca 2.5 s'avaluarà mitjançant una rúbrica, de la qual s'obtindrà una nota numèrica que puntuarà per al subapartat de «Treballs» dins de l'apartat «Portafolis».

SITUACIÓ D'APRENENTATGE 3: CONTA'M UN CONTE!

Un cop s'ha estudiat la llegenda, és moment de treballar un altre gènere narratiu molt similar: la rondalla o conte popular. Se'n llegirà un exemple, la rondalla de Peret i Marieta, amb una temàtica semblant a la llegenda del miracle de Morella: l'antropofàgia. Aquesta similitud temàtica servirà per a adonar-se que, en la cultura popular, i especialment en els relats de transmissió oral, hi ha temes que es repeteixen i són recurrents. Després, mitjançant un procés inductiu, l'alumnat descobrirà quines són les principals particularitats i diferències entre les llegendes i les rondalles, que sovint es poden confondre. La tasca final serà l'elaboració, per parelles, d'una infografia on s'exposen aquestes diferències entre els dos gèneres.

TEMPORITZACIÓ

Dues sessions de 55 minuts, la primera per a les tasques 3.1, 3.2 i 3.3, i la segona per a la 3.4.

TASQUES	DESCRIPCIÓ
3.1. Per què contem contes?	Mitjançant una projecció d'una presentació amb una foguera (vegeu Annex 1.8. Presentació «Conta'm un conte!») i un àudio amb soroll de grills, es simula un ambient de «campament» enmig del bosc, sense internet ni cap dispositiu electrònic a l'abast. S'apaguen les llums i es demanen voluntaris perquè isquen davant la classe i conten qualsevol conte popular que sàpiguen (els Tres Porquets, la Blancaneu...). El docent remarca aquells recursos propis dels contes que s'empren per a cridar l'atenció: onomatopeies, frases repetides, rimes, etc. Un cop han eixit tots els voluntaris, es fa la pregunta «per què creieu que contem contes?» per tal que l'alumnat reflexione sobre la finalitat dels relats de transmissió oral.
3.2. Lectura de Peret i Marieta	Es reparteix a cada alumne una fotocòpia de la rondalla de Peret i Marieta i es fa una lectura conjunta. Cada alumne llig un paràgraf aproximadament en veu alta.

<p>3.3. Preguntes sobre la lectura</p>	<p>Es projecten una sèrie de preguntes (vegeu Annex 1.10. Preguntes de comprensió de la rondalla de Peret i Marieta) sobre la lectura i es deixen uns minuts perquè l'alumnat les copie a la llibreta i les responga. Després, el docent comprova que tothom ho té fet i es fa una correcció conjunta. Les preguntes fan referència a la finalitat del text, els recursos per a captar l'atenció, la definició de l'espai i el temps, les característiques dels personatges i la temàtica. Es remarca el significat de la paraula «inversemblant».</p>
<p>3.4. Establiment de les diferències entre llegenda i rondalla. Infografia</p>	<p>Amb tota la informació recopilada, s'anima a que, per parelles, es debata quines són les principals diferències que poden identificar entre el gènere de la llegenda i de la rondalla. Posteriorment, es demana que amb l'aplicació Canva o similar elaboren una xicoteta infografia amb aquesta informació. Es demana alguna parella voluntària que isca a explicar aquestes diferències davant de tota la classe. Després, es projecta un exemple de com podria quedar aquesta infografia (vegeu Annex 1.11. Infografia llegenda vs. rondalla) i es demana a l'alumnat que s'intercanvien les seues infografies per tal de corregir qualsevol possible error dels companys.</p>
<p>MATERIALS I RECURSOS</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Presentació de diapositives amb l'ambientació de campament (Annex 1.8. Presentació «Conta'm un conte!») • Fotocòpies de la rondalla de Peret i Marieta del recull <i>Rondalles de l'Alacantí</i>, de Joaquim González Caturla (Annex 1.9. Text rondalla de Peret i Marieta) • Presentació amb les preguntes de comprensió (Annex 1.10. Preguntes de comprensió de la rondalla de Peret i Marieta) • Infografia amb les principals diferències entre la llegenda i la rondalla (Annex 1.11. Infografia llegenda vs. rondalla) • Ordinador amb projector i pantalla 	

AVALUACIÓ

Les tasques 3.1 i 3.2 no tindran una avaluació formal. El fet d'oferir-se voluntari o voluntària per a la tasca 3.1 influirà positivament en l'apartat «Actitud» de l'avaluació.

La tasca 3.3 puntuarà per al percentatge d' «Exercicis» dins de l'apartat «Portafolis». No tindrà una qualificació numèrica, sinó que se la considerarà «Presentada» o «No presentada». La correcció es durà a terme a classe dins de la mateixa sessió, quan es comparen els resultats en veu alta.

La tasca 3.4 s'avaluarà mitjançant una rúbrica, de la qual s'obtindrà una nota numèrica que puntuarà per al subapartat «Treballs» dins de l'apartat «Portafolis».

En tot moment es valorarà l'actitud positiva i la participació.

SITUACIÓ D'APRENENTATGE 4: LA LLENGUA QUE ES PARLA A MORELLA

En la ruta literària, es va poder comprovar que en la casa número 13 del carrer de la Mare de Déu de la Vallivana a Morella hi ha una rajola que indica que en aquell mateix domicili, segons la llegenda, es va produir el famós miracle. El text d'aquesta rajola, tanmateix, està escrit en castellà, però Morella és una ciutat majoritàriament valencianoparlant. Aquest és el punt de partida d'una situació d'aprenentatge que introdueix dos conceptes nous: el bilingüisme i la diglòssia. S'obrirà un debat per a esbrinar entre tots què signifiquen aquests conceptes i també per a detectar quines són les actituds lingüístiques de l'alumnat. La tasca final consistirà en l'elaboració d'una proposta per tal de resoldre una situació de diglòssia prèviament identificada en un exercici de distinció entre bilingüisme i diglòssia.

TEMPORITZACIÓ

Una sessió de 55 minuts.

TASQUES

DESCRIPCIÓ

4.1. La rajola del miracle de Morella.
Debat

Es projecta la següent imatge:

Es llancen les següents preguntes:

Recordeu què era açò i on estava situat? Quina llengua es parla a esta ciutat? Per què penseu, per tant, que aquesta rajola està escrita en castellà?

A partir d'aquest punt, s'inicia un debat per a esbrinar les diverses situacions i actituds lingüístiques de grup. Es pregunta quantes llengües coneix l'alumnat, quines sol emprar en diversos contextos, i per quin motiu prefereixen optar per alguna en particular en determinades situacions.

4.2. El bilingüisme i la diglòssia

Es projecta i s'explica una presentació (vegeu Annex 1.12. Presentació del bilingüisme i la diglòssia) on es defineixen els conceptes de bilingüisme i diglòssia. Es comenta quins factors propicien el contacte entre llengües, quina es la causa dels conflictes lingüístics i quins poden ser els possibles desenllaços de les situacions de diglòssia.

4.3. Identificació de situacions

En la mateixa presentació, es mostren una sèrie d'enunciats sobre situacions de la vida quotidiana en la que conviuen o entren en

	conflicte dues llengües. L'alumnat ha d'inferir si es tracta d'una situació de bilingüisme o de diglòssia. Es fan copiar aquestes situacions a la llibreta i es comparen i comenten els resultats entre tot el grup.
4.4. Propostes per a evitar la diglòssia	Es demana a l'alumnat que, per parelles, trie una de les situacions que s'han identificat com a diglòssia en la tasca anterior. Cada parella ha d'escriure una possible solució per tal d'evitar la situació de diglòssia i transformar-la en una situació de bilingüisme on s'evite el conflicte lingüístic. Es comenten algunes d'aquestes solucions en grup.

MATERIALS I RECURSOS

- Imatge de la rajola del miracle de Morella
- Presentació sobre el bilingüisme i la diglòssia (Annex 1.12. Presentació del bilingüisme i la diglòssia)
- Ordinador amb projector i pantalla

AVALUACIÓ

Les tasques 4.1 i 4.2 no tindran una avaluació formal. Es valorarà la participació en el debat de la tasca 4.1, i influirà en l'apartat «Actitud» de l'avaluació.

Les tasques 4.3 i 4.4 puntuaran per al percentatge d' «Exercicis» dins de l'apartat «Portafolis». No tindran una qualificació numèrica, sinó que se les considerarà «Presentada» o «No presentada». La correcció es durà a terme a classe dins de la mateixa sessió, quan es comparen els resultats en veu alta.

En tot moment es valorarà l'actitud positiva i la participació.

PROJECTE FINAL: ESCRIVIM LA NOSTRA LLEGENDA

El projecte final d'aquesta unitat didàctica consisteix en l'escriptura individual d'una llegenda. Es tracta d'una aplicació pràctica de tot allò que s'ha après al llarg de la unitat sobre aquest gènere narratiu. Abans, però, l'alumnat haurà de fer una sèrie d'activitats

de planificació per a poder decidir quina serà la temàtica de la seua llegenda, pensar el temps, l'espai i els personatges i, per últim, estructurar el relat.

TEMPORITZACIÓ

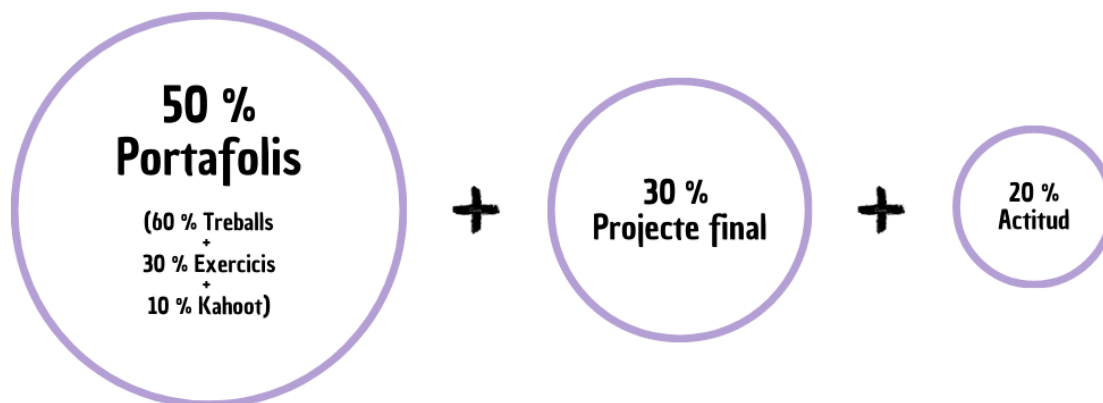
Dues sessions de 55 minuts. La primera per a les tasques P1, P2, P3 i P4 i la segona per a l'escriptura de la llegenda, la P5.

TASQUES	DESCRIPCIÓ
P1. Els temes de les llegendes	Es reparteix a l'alumnat la Fitxa 1 (vegeu Annex 1.13. Fitxa 1), que correspon al full de planificació de la llegenda. En la primera tasca es donen, en una columna, els tipus de temàtica de les llegendes, i en l'altra columna, la seua definició. Sense cap explicació prèvia, l'alumnat ha de deduir quina definició correspon a cada concepte i relacionar-los. Un cop acabat, es comparen els resultats en veu alta.
P2. Classificació de llegendes segons el tema	En la mateixa Fitxa 1, la següent tasca consisteix en classificar una sèrie de llegendes segons els tipus que s'han vist en la tasca anterior. Se'ls indica que poder emprar internet en cas que no coneguen l'argument d'alguna de les llegendes proposades. En acabar, es comparen els resultats en veu alta. Es remarca el fet que no totes les llegendes tenen una temàtica clara i ben estructurada, sinó que de vegades se'n poden combinar de diverses.
P3. Temps, espai, personatges i estructura	Es reparteix la fitxa 2 (vegeu Annex 1.14. Fitxa 2). Es demana a l'alumnat que trie una de les llegendes de la tasca anterior i complete les graelles de la fitxa. En aquestes graelles han d'omplir informació relacionada amb el temps, l'espai, els personatges i l'estructura de la llegenda escollida.
P4. La nostra llegenda. Full de planificació.	Es reparteix la fitxa 3 (Annex 1.15. Fitxa 3), que correspon al full de planificació de la llegenda. És una fitxa d'aspecte gairebé similar a la 2, però en aquest cas s'indica que han d'omplir-la amb

	<p>la informació d'una llegenda que inventen ells i que el proper dia hauran de redactar. En aquesta fitxa també han d'indicar quin serà el tema de la seua llegenda.</p> <p>Es deixa temps perquè es complete la fitxa i que, en cas de no tenir temps, s'ha de completar a casa per a poder redactar la llegenda en la propera sessió.</p>
P5. Redacció de la llegenda	Es deixa una sessió sencera perquè l'alumnat, un cop omplert el full de planificació, escriga la seua pròpia llegenda amb un processador de textos. S'utilitzen els ordinadors del centre, prèviament reservats. Es donen les indicacions pertinents pel que fa al format del document i al mètode d'entrega.
MATERIALS I RECURSOS	
<ul style="list-style-type: none"> • Fitxa 1 (Annex 1.13. Fitxa 1) • Fitxa 2 (Annex 1.14. Fitxa 2) • Fitxa 3 (Annex 1.15. Fitxa 3) • Ordinadors del centre 	
AVALUACIÓ	
<p>Les tasques P1, P2, P3 i P4 puntuaran per al percentatge d' «Exercicis» dins de l'apartat «Portafolis». No tindran una qualificació numèrica, sinó que se les considerarà «Presentada» o «No presentada».</p> <p>La tasca P5 (llegenda) s'avaluarà mitjançant una rúbrica que puntuarà en l'apartat «Projecte final».</p>	

3.8. Avaluació

Aquesta unitat didàctica s'avaluarà amb una nota numèrica final que s'obtindrà segons la següent distribució de percentatges:

En primer lloc, l'apartat que tindrà més pes en l'avaluació serà el de Portafolis (50 %), on es recolliran tots els exercicis i treballs realitzats al llarg de la unitat (llevat de la tasca P5, el projecte final). Aquest apartat és el més complex, ja que es divideix en tres subapartats: Treballs (60 %), Exercicis (30 %) i Kahoot (10 %). A continuació es facilita una relació de les tasques avaluable de la unitat didàctica que corresponen a cada subapartat:

PORTAFOLIS	
Treballs (60 %)	Tasques 1.5, 1.6, 2.5 i 3.4.
Exercicis (30 %)	Tasques 2.2, 3.3, 4.3, 4.4, P1, P2, P3 i P4.
Kahoot (10 %)	Tasca 1.2.

- El subapartat de Treballs (60 %), inclou les tasques que s'avaluen amb una nota numèrica. Aquest nota numèrica es calcularà a partir de l'avaluació de les quatre tasques demanades, cadascuna amb una rúbrica respectiva: vegeu Annex 2.1. Rúbrica avaluació tasca 1.5 (guió teatral); Annex 2.2. Rúbrica avaluació tasca 1.6 (representació teatral, coavaluació); Annex 2.3. Rúbrica avaluació tasca 2.5 (recopilació ruta literària); i Annex 2.4. Rúbrica tasca 3.4 (infografia llegenda vs. rondalla). S'obtindran, d'aquesta manera, quatre notes numèriques. La nota final

del subapartat Treballs s'obtindrà a partir de la mitjana d'aquestes quatre notes. Totes les rúbriques les omplirà el docent, llevat de la rúbrica de la tasca 1.6 (la representació teatral), que l'ompliran els companys mitjançant un procés de coavaluació.

- El subapartat d'Exercicis (30 %) correspon a les tasques que no s'avaluen amb una nota numèrica, sinó que el docent ha de supervisar que estiguen incloses al portafolis i fetes. Per a fer-ho, haurà d'omplir la graella d'exercicis (vegeu Annex 2.7. Graella exercicis) marcant una creu a les opcions «Presentada» (P) o «No presentada» (NP). L'alumnat haurà de presentar almenys sis de les vuit tasques demanades per a comptar amb aquest percentatge del 30 %.
- Per últim, en el subapartat Kahoot (10 %), el docent tindrà una altra graella (vegeu Annex 2.8. Graella Kahoot) i haurà de marcar amb una creu les opcions «Apte» o «No apte», segons si l'alumnat ha encertat almenys deu respostes del Kahoot o no.

En segon lloc, el Projecte final significarà un 30 % de la nota final de la unitat. Ací s'avaluarà la tasca P5, és a dir, la llegenda pròpia, mitjançant una rúbrica (vegeu Annex 2.5. Rúbrica avaluació projecte final) de la qual s'obtindrà una nota numèrica.

Per últim, el component actitudinal representarà un 20 % de la nota. La nota d'actitud s'obtindrà a partir d'una graella d'autoavaluació (vegeu Annex 2.6. Rúbrica d'autoavaluació individual) que l'alumnat haurà d'emplenar de forma individual responnent amb sinceritat. El docent, a continuació, revisarà aquestes graelles i podrà rectificar la nota o afegir punts extra si ho considera necessari.

És important destacar, finalment, que l'alumnat coneixerà des del primer moment aquesta distribució de percentatges. A més a més, tindrà a l'abast totes les rúbriques abans de realitzar qualsevol activitat per tal de conèixer quins criteris s'avaluaran en tot moment.

4. Conclusions

En aquest treball s'ha proposat una unitat didàctica amb els relats populars com a eix vertebrador. La preparació d'aquesta proposta ha comportat tota una fase de documentació sobre la matèria en qüestió que, un cop més, posa en evidència que la eficiència a l'hora de dissenyar continguts i materials per a l'aula passa per una bona pràctica docent basada, entre altres aspectes, en la investigació i la formació constant.

La recerca d'informació sobre els relats populars i, en particular, de la llegenda, la rondalla i els miracles de sant Vicent Ferrer, així com també de la importància didàctica que poden tenir, ha portat a dissenyar una unitat que gira al voltant d'un relat concret, el miracle de Morella. Aquest, malgrat que en un primer cop d'ull pot semblar una mostra massa exigua de tot el vast corpus llegendari valencià, ha resultat ser, al final, un exemple clar de com d'alguna cosa molt concreta se'n poden extraure molts aprenentatges si s'explota la creativitat.

El resultat de tot plegat ha sigut una proposta humil pel que fa al nombre de textos literaris llegits i analitzats (miracle de Morella, guió teatral de *La sabateta* i rondalla de Peret i Marieta), però això queda compensat no només per la quantitat, sinó per la varietat de continguts que inclou aquesta proposta: des dels aspectes més purament literaris i biogràfics, fins els continguts relacionats amb la sociolingüística, passant per les característiques dels subgèneres narratius de la llegenda i la rondalla. El fet de configurar i poder lligar tots aquests continguts per tal que conformaren un sentit, una unitat amb un fil conductor, ha sigut una tasca sovint difícil de gestionar, però que dona lloc a una proposta, si més no, efectiva.

Per limitacions de caràcter logístic i temporal, la unitat didàctica no s'ha pogut posar en pràctica de forma completa, ja que, per exemple, la ruta literària no s'ha dut a terme, o s'han hagut de retallar algunes situacions d'aprenentatge; ni tampoc s'ha aplicat el sistema d'avaluació proposat. No obstant això, les tasques que sí que s'han pogut fer han donat resultats satisfactoris. Les dinàmiques diferents, que inciten a la comunicació, a la participació i a la reflexió tant individual conjunta, i que en definitiva escapen dels materials teòrics clàssics dels llibres de text, criden l'atenció a l'alumnat, que en general ha respòs de forma positiva a la proposta i ha aportat solucions creatives a les tasques.

Tanmateix, de cap manera es pot dir que aquesta unitat didàctica és la definitiva i que ha arribat a la seua versió òptima; probablement, mai ho serà. Això es deu principalment a

dos motius: per una banda, moltes tasques que prèviament havien estat concebudes d'una manera, han sigut modificades després d'haver-les posat en pràctica, ja que només aleshores és quan es pot saber si alguna activitat funciona realment o no. Al cap i a la fi, el mètode d'assaig-error és una constant en el dia a dia de la tasca docent.

D'altra banda, sempre s'ha de tenir en compte que les circumstàncies de cada grup són diferents, i que unes propostes poden funcionar millor o pitjor depenent de les característiques de l'alumnat. El docent té el deure, així doncs, de conèixer bé qui són les persones que té al davant, quin és el seu perfil, els seus interessos i de quina manera pot ser capaç de motivar-los per tal de posar en pràctica propostes que conformen un aprenentatge vertaderament significatiu per a ells. Al cap i a la fi, no s'ha de tenir cap por a convertir l'aula en un lloc d'experimentació i de canvi.

5. Bibliografia

- Bataller Català, A. (2020): Llegendes i paisatges com a elements de mediació literària. Encantades i pedagogia de l'imaginari. *Cultura, Lenguaje y Representación*, 13, 7-23. <https://www.e-revistas.uji.es/index.php/clar/article/view/4151>
- Beltran, R. (2003). Notes per a un catàleg tipològic de les rondalles de l'Alacantí. *Zeitschrift für Katalanistik*, 16, 111-144. https://romanistik.uni-freiburg.de/pusch/zfk/16/ZfK_16.pdf#page=119
- Borja i Sanz, J. (2014). Sant Vicent Ferrer en l'imaginari popular valencià: una aproximació etnopoètica al cicle narratiu dels miracles vicentins. *Mirabilia: electronic journal of antiquity and middle ages*, 19, 295-350. <https://raco.cat/index.php/Mirabilia/article/view/286978>.
- Chertudi, S. (1975). La leyenda folklórica en la Argentina. *Relaciones de la Sociedad Argentina de Antropología*, 9, 69-75. http://sedici.unlp.edu.ar/bitstream/handle/10915/25342/Documento_completo.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Crespo, I. i Sales, A. (2020). *Sant Vicent Ferrer. Valencià universal*. Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- Devís, A. i Morón, E. (2019) El cuento popular en el desarrollo de las competencias educativas. *E-SEDLL*, 1, 131-148. <https://cvc.cervantes.es/literatura/esedll/pdf/01/09.pdf>
- Dupey, A. (2002). Equipo Naya: Educación y Antropología II. La leyenda oral en la Argentina. https://www.equiponaya.com.ar/educacion/htm/articulos/Ana_Maria_Dupey_geral.htm
- Fernández, A. (2006). Hacia una clasificación estructural y temática del cuento folclórico. *Revista de literaturas populares*, 6(1), 153-176. <http://www.rlp.culturaspopulares.org/textos/11/07-Hernandez.pdf>
- Franco, J. (2015): *Llegendes valencianes*. Editorial El Micalet galàctic.
- García de Diego, V. (1958). *Antología de leyendas de la literatura universal*. Vol I. Editorial Labor.

- González i Caturla, J. (1998). *Rondalles de l'Alacantí. Contes populars* (2^a ed). Editorial Aguaclara.
- Mira, J. F. (2002). *Sant Vicent Ferrer. Vida i llegenda d'un predicador*. Editorial Bromera.
- Morote Magán, P. (2016). Las leyendas y su valor didáctico. Centro Virtual Cervantes, 400, 392-403.
https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/aepe/pdf/congreso_40/congreso_40_38.pdf
- Oriol, C. (2013). Els gèneres del folklore narratiu: conceptes, criteris i aplicació. *Ausa*, 16(171), 76-96. <https://raco.cat/index.php/Ausa/article/view/274033>
- Oriol, C. i Pujol, J. M. (2002). El projecte RondCat: inventari i catalogació del patrimoni rondallístic català. *Revista d'etnologia de Catalunya*, 22, 146-155.
<https://raco.cat/index.php/RevistaEtnologia/article/view/49125/57251>
- Piquer, A. (2019). *Fantastic tale. Usage and social applications*. Universitat Jaume I/ Institut interuniversitari de Filologia Valenciana.
- Propp, V. (1928). *Morfología del cuento* (10^a ed.). Editorial Fundamentos.
- Rodríguez Almodóvar, A. (2010). *Acerca de la definición de cuento popular*.
<http://www.aralmodovar.es/articulos-conferencias/acerca-definicion-cuento-popular-47>
- Sanz, D. F. (2013). El fenómeno del canibalismo en las fuentes literarias grecorromanas: su mención en la mitología y en la filosofía antigua. *Emerita*, 81(1), 111-135.
<https://emerita.revistas.csic.es/index.php/emerita/article/view/1040>
- Vaja, A. B. (2014). La importancia de los relatos en los contextos educativos. Reflexiones desde los aportes de Bruner. *Ikastorraza, e-Revista de didáctica*, 12.
https://www.ehu.eus/ikastorratza/12_alea/Bruner.pdf

Legislació

DECRET 107/2022, de 5 d'agost, del Consell, pel qual s'estableix l'ordenació i el currículum d'Educació Secundària Obligatòria. 11 d'agost de 2022. Generalitat Valenciana.

Annexos

1. Materials didàctics

Annex 1.1. Presentació sant Vicent Ferrer

VIDA DE SANT VICENT FERRER

- Va nàixer l'any 1350 a València.
- Va estudiar teologia a Lleida, Barcelona i Tolosa.
- Frare dominic.
- Gran formació intel·lectual.
- Va ser el teòleg i predicador més important dels segles XIV–XV.

VIDA DE SANT VICENT FERRER

- Els predicadors eren persones que es dedicaven a propagar el cristianisme mitjançant sermons.
- Sermó: en les misses, anuncis de la paraula de Déu després d'una lectura bíblica.

VIDA DE SANT VICENT FERRER

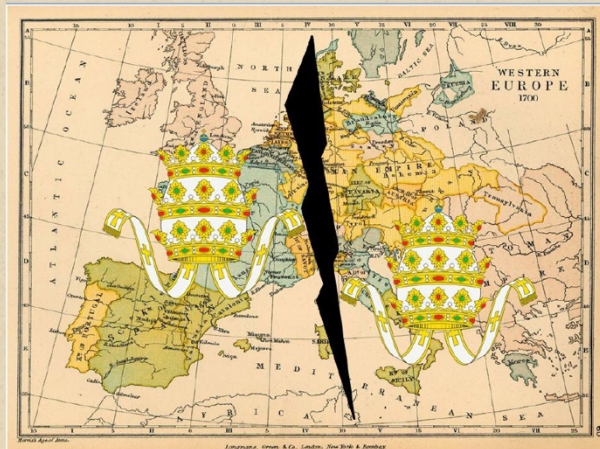
- Va ser assessor i confident de reis i papes, com ara de Benet XIII (el Papa Luna).
- La seua opinió va influir en la resolució del Compromís de Casp (1412) i el Cisma d'Occident (1409–1417).

COMPROMÍS DE CASP

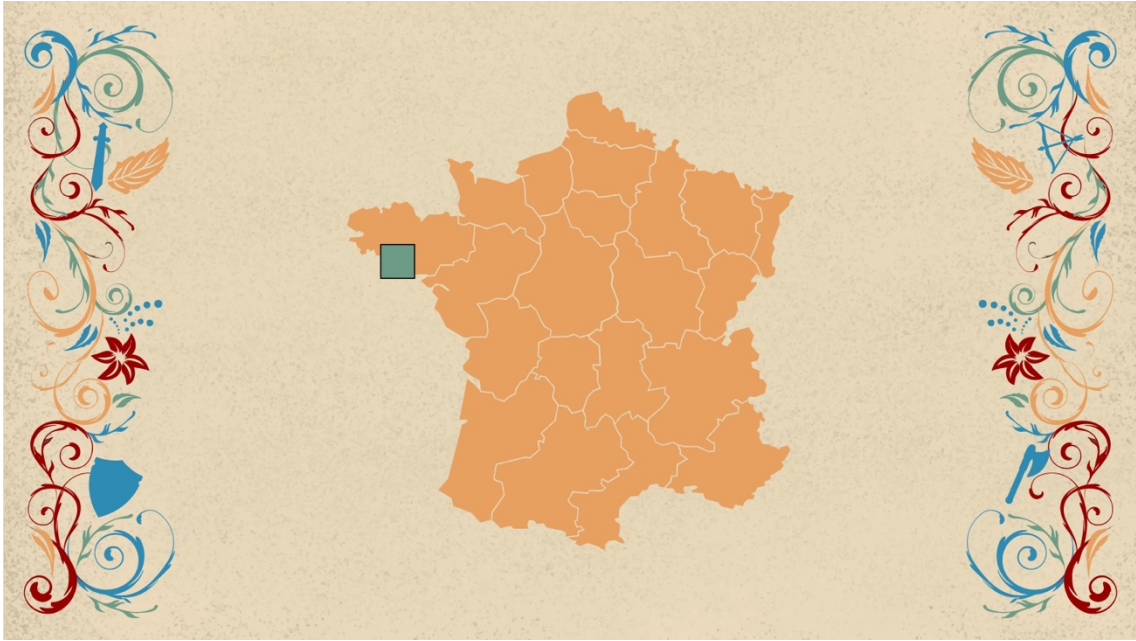
CISMA D'OCCIDENT

VIDA DE SANT VICENT FERRER

- Va viatjar per tota Europa per a predicar la seua moral i la seua visió del cristianisme.
- Va morir a Vannes (Bretanya), l'any 1419. Poc després, va ser canonitzat.

**ELS SERMONS
DE SANT VICENT
FERRER**

ESTIL

Els sermons que feien Sant Vicent Ferrer atreïen les masses, que l'escoltaven atentament pel seu gran estil interpretatiu:

- Escenificació i gesticulació.
- Exageració i dramatisme.
- Llenguatge col·loquial i popular.
- Detalls morbosos.
- Sempre portava un grup d'oients, anomenat "la família".

ESTIL

- L'idioma que emprava per a predicar arreu d'Europa era el valencià.
- No va deixar per escrit cap dels seus sermons. Es conserven gràcies als copistes que escrivien mentre ell parlava.

LA FICCIÓ: MIRACLES I LLEGENDES

LA FICCIÓ: MIRACLES I LLEGENDES

- A Sant Vicent se li atribueixen tota una sèrie de miracles i llegendes.
- Alguns d'aquests són: el miracle de l'obrer i la bastida, el miracle del mocadoret, el miracle dels pésols robats o el miracle de Morella, entre molts d'altres.

MIRACLES I LLEGENDES DE SANT VICENT FERRER

- Sant Vicent Ferrer és el sant patró dels valencians.
- La seua festa es celebra el segon dilluns de Pasqua.
- Aquest dia, a València i altres pobles es fan representacions teatrals dels miracles.

Annex 1.2. Kahoot sant Vicent Ferrer

1 - Quiz

Quin és el nom correcte del predicador més important dels segles XIV-XV?

	Vicent Ferrer	✓
	Vicen Ferrer	✗
	Vicenç Ferrer	✗
	Vicén Ferrer	✗

2 - Quiz

Què és un predicador?

	Una persona que escriu poemes i cançons.	✗
	Una persona que dona consells a papes i reis.	✗
	Una persona que transmet les idees del cristianisme mitjançant sermons.	✓
	Una persona que estudia a la universitat.	✗

3 - Quiz

Per què eren importants els predicadors en aquella època?

	Era una de les ocupacions del clergat.	✗
	Els reis ho ordenaven.	✗
	La pesta negra va fer pensar en la fi del món.	✓
	Era una manera de guanyar-se la vida.	✗

4 - Quiz

En quin any va nèixer Vicent Ferrer? On?

	A Girona, el 1350	✗
	A València, el 1350	✓
	A València, el 1450	✗
	A Girona, el 1450	✗

5 - Quiz

Què va estudiar?

- Música ✗
- Res ✗
- Teologia ✓
- Química ✗

6 - Quiz

El 1412, en el Compromís de Casp, va tindre una intervenció decisiva en la solució del:

- Problema successori a la Corona d'Aragó. ✓
- Problema entre el Papa de Roma i el Papa d'Avinyó. ✗
- Problema per la conquesta de València. ✗
- Problema successori a la Corona de Castella. ✗

7 - Quiz

De qui va ser confessor i conseller Sant Vicent Ferrer?

- De Jaume I. ✗
- Del Papa Benet XIII, el Papa Luna. ✓
- Del Papa Calixt III, el Papa Borja. ✗
- De Joan Carles I. ✗

8 - Quiz

Quan va morir Vicent Ferrer? En quina ciutat?

- A Tolosa, el 1423 ✗
- A València, el 1419 ✗
- A Barcelona, el 1423 ✗
- A Vannes, el 1419 ✓

9 - Quiz

El Cisma d'Occident va ser un període de crisi en el qual...

- Un Papa volia ser rei de França. ✗
- El rei d'Avinyó volia ser Papa. ✗
- Hi havia dos Papes rivals. ✓
- Dos Papes es volien casar. ✗

10 - Quiz

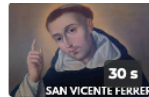
En quina llengua predicava Sant Vicent Ferrer?

- Llatí ✗
- La llengua del lloc on predicava ✗
- Francés ✗
- Valencià ✓

11 - Quiz

Sant Vicent Ferrer és _____ de moltes llegendes populars del territori valencià.

- Escriptor ✗
- Personatge secundari ✗
- Protagonista ✓
- Autor ✗

12 - Quiz

Com s'anomenava el grup de gent que l'acompanyava?

- Els acompanyants ✗
- Vicent & Friends ✗
- Els copistes ✗
- La família ✓

13 - Quiz

Quants llibres va escriure?

- Cap ✓
- Un ✗
- Dos ✗
- Tres ✗

14 - Quiz

Com era llenguatge dels seus sermons?

- Culte. ✗
- No li agradava massa parlar. ✗
- Molt complicat. ✗
- Senzill i col·loquial. ✓

15 - Quiz

Quins tipus d'habilitats utilitzava per captar l'atenció del públic?

- Sempre predicava al mateix lloc. ✗
- Gesticulava molt i exagerava les històries que contava. ✓
- Només uns quants elegits podien escoltar-lo. ✗
- Es disfressava dels personatges que interpretava. ✗

16 - Quiz

Com es celebra el dia de Sant Vicent Ferrer a València?

- S'escenifiquen alguns dels seus miracles. ✓
- Es crema un ninot seu. ✗
- Es fa una processó pel carrer de Sant Vicent. ✗
- Es dispara una mascletà. ✗

17 - Quiz

Quins miracles va fer?

	El miracle del mocadoret	✗
	Totes les respostes són correctes	✓
	El brollador d'aigua de Lliria	✗
	El miracle de Morella	✗

Annex 1.3. Guió teatral *La sabateta*

ALTRES XIQUETS, que no parlen

ACTE ÚNIC

L'escena com convinga, sense més condició que la de que en el centre es trobe un pou preparat per a la corresponent tramoia, a més d'una pedra gran, junt al pou, on es puguen assentar.

Escena I

Tots els XIQUETS/XIQUETES, manco SANT VICENT, eixiran i es mouran per l'escena fingint jugar. En acabar la breu introducció musical, que convindrà fer abans d'alçar-se el teló, i després d'uns moments, mentre els XIQUETS i/o XIQUETES juguen, XIQUET PRIMER es separarà dels demés, coixejant i lamentant-se.

XIQUET PRIMER. Ai! Ajudeu-me un poquet, que no puc córrer.

XIQUET SEGON. Què et passa?

XIQUET PRIMER. No sé què em punxa en el peu.

XIQUET SEGON. Tindrà algun clau la sabata.

(XIQUET PRIMER es sentarà en una pedra al costat del pou, o bé es recolzarà en la barana. Després es llevarà la sabata molesta i començarà a escodriñar-la.)

XIQUET PRIMER. És cert! Per això em punxava!

XIQUET SEGON. A vore! A vore!... Quin clau!...

Mireu, pareix una espasa!

Vols que t'ho apanye jo?

XIQUET PRIMER. Que saps?

XIQUET SEGON. Puix atra faltava!

¿Que el sogre d'un tio meu,
no és sabater d'importància?

(Agafa la sabateta.)

Dugau-me una pedra.

(XIQUET TERCER va corrents a per una pedra i li la dona.)

XIQUET TERCER. Tin!

(Xiquet segon agafa la sabata i la posa dalt la barana del pou amb la idea de pegar-li al clau. En el mateix moment, XIQUET QUART, que seguia corrent i perseguint-se ab els demés amiguets, aplega en una de les corregudes junt al pou li pega una espenta a XIQUET SEGON, fent que bote la sabata de les mans d'este i vaja a caure en el pou.)

XIQUET SEGON. La sabateta! Tu has vist?
Per espentar-me!

XIQUET QUART. Què passa?

XIQUET SEGON. Que per ta culpa, Quiquet,
caigué en el pou la sabata.
(Tots s'arremolinen i aguaiten el pou.)

XIQUET PRIMER. Què has fet?
(Tot esglaiat, lo mateix que XIQUET SEGON.)

XIQUET SEGON. Tingué eixe la culpa!

XIQUET QUART. Fon sens voler.

XIQUET PRIMER. Sí, mes ara ¿què li diré jo a ma mare?
Com me'n vaig aixina a casa?
(Trenca a plorar.)

XIQUET SEGON. *(Tirant-se a pegar a XIQUET QUART.)*
Per culpa teua ha segut!
Mereixies te cardara!

Escena II
(Els mateixos i SANT VICENT, que eixirà a temps.)

SANT VICENT. Què és això, bons amiguets?
Quan vos pensava trobar
plens d'alegria i de goig,
vos veig renyint i plorant?
Penseu que el bon Jesuset
sempre nos està mirant
des del cel, i que estes coses
a d'ell no li han d'agradar.

XIQUET SEGON. Tot fon per culpa de Quico!

XIQUET QUART. No ho fiu aposta!

SANT VICENT. Prou ja!
A vore, ¿per què renyíeu?
(A XIQUET PRIMER)
I tu, ¿per què estàs plorant?

XIQUET PRIMER. Perquè la meua sabata
en el pou me l'han tirat.
I en quan mos pares ho sàpien...
de segur que em pegaran.

XIQUET SEGON. Vaig ser jo sense voler.
La tenia entre les mans
per a xafar-li un clauet
que en el peu li fea mal,
quan Quico vingué corrent
i tal espenta em donà
que botant-me la sabata
al pou tot seguit anà.
(Tornant-se altra volta cap a XIQUET QUART per a pegar-li.)
Entre tots hem de pegar-li
pel desori que ens ha armat!

SANT VICENT. No! Quet! No és eixa raó
per a renyir i pecar,
deixant-se portar per la ira,
quan és més dolç perdonar!

XIQUET TERCER. Sí!, i la sabata en el pou!

XIQUET PRIMER. I mon pare em cascarà!

SANT VICENT. Si sols això és l'obstacle,
deixeu-vos de barallar.
Voreu que prompte es remedia.

XIQUET PRIMER. ¿Sí? ¿Com?

XIQUET TERCER. La voldrà peixcar!

SANT VICENT. Demanant-li al Rei del Cel,
amb fe viva i suplicant,
que la desgràcia remedie.

XIQUET SEGON. Segur que estàs *ensomiant*
en que vinga un angelet.
Puix sí que estàs apanyat!

SANT VICENT. Per què sabent som de Déu,
és vostre cor tan gelat?
(En to de prec i alçant els braços al cel.)
¡Senyor, de cor te preguem,
puix que mos vols tant i tant,
que les llàgrimes eixugues
d'este amic, amb ta bondat,
tornant-li la sabateta
que en el pou caiguda està!
*(Quedarà uns moments mirant al cel. Després farà el Senyal
de la Creu, mirant al pou. Tots estaran atents i en silenci. A
poc, se vorà aparéixer, lentament, la sabateta eixint del
pou.)*

XIQUET SEGON. Mireu, és la sabateta!
I és l'aigua qui la puja!
(Remors i mostres d'alegria i admiració en tots.)

XIQUET PRIMER. *(a SANT VICENT)*
I ho feres tu! ! Que bo eres!
*(Abraça a SANT VICENT i després agafa la sabata i se la
posa.)*

SANT VICENT. Fon Jesús qui la tornà.
Per algo és ell el millor
amic que podem trobar.

XIQUET PRIMER. Ja no em renyiran mos pares!
(a XIQUET PRIMER)
Me perdoneu?

XIQUET SEGON. Puix és clar!
(S'abracen.)

SANT VICENT. Aixina m'agrada vore-vos.
Ara, tots agenollats,
A Déu donem-li les gràcies
i preguem nos faça uns sants.

(Tots s'agenollen i queden en actituds devotes variades, component un quadro plàstic. Completarà el final un altre poquet de música i... que la «clec» complisca bé la seua obligació, calfant-se les mans aplaudint.)

FI DEL MIRACLE

Adaptació per a pàrvuls del conegut miracle fet per sant Vicent Ferrer, quan encara era xiquet, en un acte i en vers.

L'obreta va ser estrenada el 11 de maig de 1955 en el teatre de la Casa de los Obreros de València, i publicada en el *Boletín oficial de información de la Asociación Católica de Maestros de València*, corresponent als mesos de març i abril del 1955.

La primera versió, de Manuel Sánchez Navarrete, va ser publicada l'any 1842 per la Impremta Gimeno, de València. [text actualitzat]

JUSTIFICACIÓ HISTÒRICA

Este fet, molt conegut popularment, és espigolat per la majoria dels biògrafs del sant [...]. Segons esta referència, el fet tingué lloc l'any 1356, durant la infantesa del nostre patró, i el cas va ser que, havent caigut al pou la sabateta d'un dels amiguets amb els que estava jugant, el sant feu que, pujant el nivell de l'aigua del pou, el seu amiguet poguera recuperar la sabateta perduda. [text actualitzat]

Annex 1.4. Targetes de rols de teatre

Annex 1.5. Text miracle de Morella

aquelles mateixes oronetes, acompanyades dels seus fills, tornaren a València amb la primera calor de la primavera, ja feren els seus nius en les teulades d'una ciutat cristiana.

EL MIRACLE DE MORELLA

Només Déu sap quanta gent havia pujat, al llarg d'aquells dies, cap al castell de Morella, la ciutat on havien de celebrar una junta tres dels homes més importants del segle: el rei Ferran d'Aragó, el papa Benet XIII i el frare dominic Vicent Ferrer. L'espasa, la creu i la paraula no tenien millors valedors al món conegut i l'assumpte que havien de resoldre era molt delicat.

Feia dies que els carrers de Morella eren un formiguer. A qualsevol hora del dia o de la nit hi havia centenars de seguidors del pare Vicent Ferrer que anaven allà on el frare predicava, convençuts que escoltaven la paraula d'un sant. El seguien també molts malalts del cos i de l'ànima que esperaven un miracle: homes paralítics, dones cegues, xiquets de-

formes, malalts de melangia, orats, beneïts, pecadors que buscaven el perdó i criatures monstruoses.

També van acudir a la ciutat molts santerers que oferien als fidels estampes, gojos, auques i vides de sants; molts venedors de butles papals que esperaven fer un bon negoci i molts falsos profetes que anunciaven la fi del món.

Tampoc no volgueren faltar a la reunió els rodamons que no tenien on caure morts, els baldats que caminaven a pas agònic, els bavosos, els lleganyosos, els contrafets i els músics de carrer que, per una rara virtut, eren capaços d'olorar un moneda de coure a tres llegües de distància.

Tota aquella gent havia de menjar i havia de beure. Per això, els carrers i les places de la ciutat, des del castell fins al portal de Sant Mateu, havien començat a omplir-se de pastissers, forners, aiguaders, carnisers i venedors ambulants que oferien a la clientela coquetes de carabassa, pa de blat, aigua de civada, cócs fins i cócs de ceba amb sardina, dolços de mel i mató, formatges, pernil, almoixàvenes, bunyols, embotits i molt, però molt, d'aiguardent. Per dir-ho en poques paraules, a Morella no s'havia vist mai tantíssima gent.

El rei Ferran era un home jove que treballava per la pau i la concòrdia del seu regne. Ara volia posar fi a la divisió de l'església catòlica, que tenia un papa a Roma i un altre a Avinyó, per això havia convocat

la reunió de Morella, amb la intenció d'aconseguir que el papa Benet renunciara al seu càrrec, si entre ell i el pare Vicent el podien convèncer.

Per aquell temps, Benet XIII, el papa d'Avinyó, era un ancià venerable que, abans, era Pedro Martínez de Luna. Per això era conegut amb el nom de papa Luna. I com que el papa Luna tenia fama de tossut, el rei Ferran havia convocat també el pare Vicent Ferrer, que faria d'home bo.

El dominic valencià Vicent Ferrer, un home de mitjana edat, robust i amb una salut de ferro, va ser confessor personal del papa Benet durant molts anys. Fill d'un mercader honrat de Palamós que es traslladà al nou Regne de València amb la intenció de millorar de vida, i nascut a València, segons alguns, o a Dénia, segons uns altres, el pare Vicent Ferrer havia estudiat a València, Barcelona, Lleida i Tolosa de Llenguadoc, amb uns resultats brillants que li auguraven un futur resplendent.

Però una nit de l'any 1399, mentre visitava la vila d'Alcanyís en una de les seues missions apostòliques, el pare Vicent tingué una visió i va decidir abandonar per sempre la carrera religiosa i dedicar-se, en cos i ànima, a la predicació, tan necessària per a la conversió dels infidels i per a fomentar la justícia i la misericòrdia entre els creients.

Des d'aquell dia que va vore Jesucrist i els seus apòstols i va decidir canviar de vida, el pare Vicent

recorria el món predicant la paraula de Déu, investit d'autoritat i carregat de raó, com posaven de manifest les més de tres-centes persones que el seguien allà on anava i les conversions multitudinàries que havia aconseguit amb els seus sermons, llargs i molt sentits.

El dia 17 de juny de l'any 1414, quan encara no havia eixit el sol, als carrers de Morella ja s'endevinava que l'endemà, el dia assenyalat per a començar la reunió convocada pel rei Ferran, seria un dia que passaria a la història.

Els soldats de la guàrdia reial havien pres posicions en els principals punts d'accés a la ciutat i havien dormit de qualsevol manera i en qualsevol lloc perquè, per aquella època de l'any, ja es podien passar les nits al ras als carrers de Morella. Durant l'hivern, la cosa no hauria resultat tan senzilla, perquè la ciutat estava molt alta i quan la tramuntana deia allà vaig, el fred podia arribar al moll dels ossos.

A mitjan matí d'aquell dia radiant i assolellat, misser Doménec Ram, amic personal del papa, del rei i del pare Vicent i cavaller morellà d'antic llinatge, va rebre al saló principal del seu palau dos homes enviats pel predicador per a preparar la seua arribada, que sempre provocava conflictes, desordres i avalots, perquè el seguien moltes persones i no totes eren bones. Aquells homes eren Jofre de Blanes i Pere de Queralt, dos dels cavallers que solien acompanyar el pare Vicent, li portaven els comptes, controlaven

el comportament de la gent que el seguia, el defensaven dels més exaltats i revisaven els manuscrits dels reportadors, que eren els joves encarregats d'escriure els sermons del dominic, gràcies a un procediment que ell mateix havia inventat.

Doménec Ram els va rebre amb alegria, perquè els dos cavallers eren homes de bé i conversadors cordials. Després de saludar-los i d'oferir-los un refrigeri, els va dir que ja tenia preparades les estances dels tres convidats: la més gran i luxosa, per al rei Ferran; la segona, més austera, per al papa, i la millor de totes, modesta, confortable i ben ventilada, per al pare Vicent.

—No voldríem ofendre-vos per res del món —va dir Jofre de Blanes, quan l'amfitrió va acabar d'explicar-los com estaven les coses—, però el pare Vicent no passarà la nit al vostre palau, ni compartirà taula amb el rei i el papa...

—Com és això? —va protestar Doménec Ram, disgustat però amb poques esperances, perquè sabia que quan el pare Vicent deia una cosa, era per a cent anys i un dia i resultava molt difícil fer-lo canviar d'opinió.

—Diu el pare Vicent que s'estima més dormir en un llit pobre i menjar frugalment, per donar exemple de modèstia al poble i als vostres convidats —va explicar Pere Queralt—. I per això vos prega que li busqueu hostatge en alguna casa humil, de la vostra confiança...

Després de repetir una i mil voltes que aquella decisió li provocava un gran disgust, Doménec Ram va declarar que, si aquell era el desig del pare Vicent, li buscaria una màrrega i un plat a taula en qualsevol de les cases dels seus criats. Amb aquella resposta, els enviats del frare predicador es donaren per satisfets, s'excusaren amb el cavaller morellà i continuaren fent les seues gestions.

Aquella mateixa vesprada, quan els que havien acabat de dinar dormisquejaven a l'ombra i els qui no havien dinat es buscaven la vida per vore com omplirien la panxa, arribaren a Morella el rei Ferran i el papa Benet.

Ferran d'Aragó venia a cavall, sense pompa ni música, precedit per la guàrdia reial i acompanyat de la reina i pels prínceps, que el seguien en unes tartanes lleugeres, per a evitar que els cavalls patiren en enfilars la costera.

El papa Benet XIII, que a penes podia valdre's ni molt menys, caminar, va pujar a Morella acomodat en una llitera de vímet, tota encoixinada amb coixins de plomes d'oca i coberta amb una tela de domàs, per a evitar el sol, que queia a plom a aquella hora del dia. Aquell artefacte, l'havien construït uns mestres d'aixà damunt d'un carro de bous tan gran que a penes podia passar pels carrers del poble. Però, precedits per un cor d'orfes que cantaven la glòria del pontífex, els quatre bous, uns animals grans i robustos, ascendiren

lentament la costera, mentre el vell papa es queixava dels colps, els vaivens i la pols, fins que arribaren a la mateixes portes del palau de Ram.

No caldrà dir que Doménec Ram, la seua esposa, els seus fills i totes les persones que servien al palau, passaren aquella nit amb l'ai al cor, pendants de qualsevol necessitat, urgència o caprici que tingueren els convidats.

Això de tindre un rei i un papa dormint al palau no era una cosa normal i ningú no volia perdre l'oportunitat de servir-los, de parlar amb ells, de vore'ls de prop o de recollir-los els orinals. Però com que el temps passa volant i la nit era curta, l'aurora no va tardar gens a anunciar l'inici del gran dia. Les campanes de Santa Maria voltejaren alegres, amb l'esperança d'anunciar un acord molt important per als cristians.

Entre unes coses i les altres, el cavaller Doménec Ram no havia tingut temps de consultar amb la seua esposa quina de les cases dels seus criats seria la més convenient per al pare Vicent, que era un tros de pa però també tenia les seues manies. I quan va començar a fer-se càrrec de les faenes del dia, amb les presses per atendre els convidats, l'elecció de la roba que s'havia de posar per anar a oir missa i tots els altres compromisos que tenia, l'encàrrec se li'n va anar del cap.

Quan l'alba encara no havia acabat de pintar de blau el cel morellà, des de totes les masies i tots els

caseries que dormien als peus de Morella, la gent ascendia a poc a poc les costeres, amb l'esperança de poder entrar a la basílica de Santa Maria, on el rei, la seua família i els cavallers i dames de la cort havien d'oïr missa. El papa en persona, a pesar de la seua salut fràgil, s'havia compromés a celebrar aquella missa solemne i la gent assegurava que, després de la lectura de l'evangeli, el pare Vicent Ferrer pujaria a la trona per a pronunciar un dels seus sermons.

Però la basílica de Santa Maria es va omplir de gom a gom així que els sagristans n'obriren les portes: primer la dels Apòstols i, després, la de les Verges, com manava la tradició. I els qui, per la seua condició, ja sabien que no podrien entrar a l'església, s'afanyaren a buscar les parets més altes, per a poder vore, almenys, com passaven els seguicis.

Encara no eren les set del matí del 18 de juny, des del castell de Morella, des dels terrats de les cases, des dels balcons i des de tots els llocs on s'havien instal·lat els curiosos, ja es podia vore en la llunyania una polseguera que pujava cap al cel com un núvol daurat: era el pare Vicent, que caminava a bon pas cap a la ciutat, seguit per una comitiva tan nombrosa com pintoresca.

El predicador amb fama de sant va entrar a Morella pel portal de Sant Mateu, aclamat pel poble. Seguit de prop pels més joves, que eren els únics que podien caminar a la mateixa marxa, el pare Vicent va enfilar l'escala de tres-cents graons que pujava cap a

la placeta de l'església i va entrar a la basílica per la porta dels Apòstols, que era la més pròxima.

Quan, amb més pena que glòria, els reportadors obriren un rogle enmig de la gent i van seure a terra, amb els tinters, les plomes i els papers preparats, el pare Vicent es va retirar a la sagristia, amb ganes de recollir-se una miqueta i de descansar fins que arribara el moment de tornar a pujar a la trona per a pronunciar l'esperat sermó d'aquell dia, que versaria sobre el judici final.

Al cap d'uns minuts, el so dels tambors i dels clarins va anunciar l'arribada del rei i la seua família, els cavallers i les dames de la cort i els nobles morellans que, amb els seus bons diners, havien comprat un setial amb reclinatori a la vora de l'altar.

Quan tots els principals s'havien situat als llocs que els corresponien, segons la seua categoria, el papa Benet XIII, revestit amb una casulla de seda blanca brodada amb fils d'or i argent, amb la tiara papal sobre el cap i el bàcul en la mà dreta, va eixir de la sagristia i es va dirigir, lent i solemne, cap al centre del presbiteri, va fer el senyal de la creu i es va quedar immòbil, mirant l'absis. A continuació, un cardenal li va llevar la tiara i va retirar el bàcul, els símbols del gran poder, celestial i terrenal, del pontífex.

—*In nomine Patris et Filii et Spiritus Sanctis Amen*
—va ressonar, en un silenci sepulcral, la veu ronca i gastada del papa—. *Introibo ad altare Dei...*

Mentrestant, als carrers de Morella, hi havia tant de rebombori i tanta gent com qualsevol altre dia de festa grossa. Els venedors ambulants pregonaven a crits els seus productes, els músics i els malabaristes recorrien els carrers i les places, els curiosos i les criatures no sabien on mirar i des de les cuines de totes les cases, començaven a escampar-se per la ciutat les aromes succulentes dels sofregits.

A la basílica de Santa Maria, una aroma molt més forta i penetrant, d'humanitat, entufava l'aire, mentre la veu ronca del papa Benet endormiscava els fidels, que a penes havien descansat aquella nit.

Però quan, acabada la lectura de l'evangeli, el pare Vicent Ferrer va pujar a la trona per l'escaleta de caragol i va ocupar el seu lloc, molt per damunt de tots aquells caps tan importants que s'havien reunit a l'església, es va sentir un murmur. El papa va seure en un setial entapissat amb vellut roig i tots els presents reviscolaren, ansiosos d'escoltar les paraules enceses i sempre inspirades del frare dominic.

Just en aquell moment, quan va vore el predicador dalt la trona, escurant-se la gola, Doméne Ram va notar com se li encenia la cara perquè va recordar l'encàrrec que li havien fet els dos cavallers enviats pel pare Vicent. Nerviós i avergonyit, Doméne Ram va buscar algun dels seus criats amb la mirada, mentre els reportadors, asseguts a terra i ploma en mà, es preparaven per a posar en paper les paraules del pare Vicent.

Per fi, el cavaller morellà va descobrir, amagat en un racó i amb els ulls molt oberts, per a no perdre's res, el fill major de Ramon Rovira, un dels palafreners dels seus estables, que vivia molt a prop, al carrer de la Mare de Déu de Vallivana. El cavaller el va cridar, amb moviments discrets del cap i de les mans, abans que el predicador començara a parlar.

—Aniràs ara mateix a ta casa —li va ordenar el cavaller morellà, a cau d'orella— i li diràs a ta mare que, després de la missa i del sermó, el pare Vicent li farà l'honor d'anar a dinar amb vosaltres, en la mateixa taula i del mateix plat... Que li faça un dinar senzill, com ara un conill amb caragols o una olleta amb penques... I que li tinga a punt una màrrega, en algun lloc apartat de la casa, per si el pare Vicent es troba fatigat i vol descansar una miqueta.

El fill major dels Rovira va córrer cap a casa mentre repetia una i mil voltes l'encàrrec que li havia fet Doméne Ram. En vore sa mare, que seia al costat de la finestra, mentre donava de mamar al seu fill menut, el xicot li va repetir, fil per randa, les paraules del senyor.

—Però què dius, fill meu? —es va estranyar la dona, que s'apartà de seguida el nadó del pit, per si se li tallava la llet, de l'emoció—. Com ha de vindre a dinar a la casa més pobre de Morella un home que pot compartir taula amb el rei i el papa?

—Mare —li va respondre el xicot, suat i blanc com un paper—, li jure que li he repetit les paraules del

senyor Ram sense deixar-me'n ni una: que el pare Vicent Ferrer vindrà a dinar a casa després de predicar, que li faça vosté un dinar senzill, com ara una olleta amb penques o un conill amb caragols, i que li preparem una màrrega en un lloc tranquil, per si vol descansar...

La pobra dona es posava les mans al cap perquè, just aquells dies, entre el part, que va ser llarg i difícil, el nadó, que no la deixava viure, i totes les altres desgràcies que solen afligir la casa d'un pobre, tenia el rebost més buit que mai. A més, el seu marit havia estat malalt una temporada, amb febres, vòmits i mal de ventre. Per això, ni havia dut un jornal a casa ni havia pogut eixir a caçar.

Però, encara que la família estava en la misèria, les paraules del senyor Ram eren sagrades i l'honor de compartir taula amb aquell home que tenia fama de sant, no tenia preu. I si, agraït, els regalava unes unces d'or o unes monedes de plata? O si tocava el seu marit, sempre malaltús, i amb la gràcia de les seues mans li tornava la salut que tenia quan era jove?

Amb l'aigua al coll, la dona va deixar el xiquet al bressol. Després, va enviar el seu fill a les carnisseries, amb l'encàrrec que el carnisser li fiara, per cara de son pare i de sa mare, un parell de lliures de carn magra, unes botifarres de ceba i arròs o un bon cap de porc. I, mentrestant, ella es posà a cavil·lar com podria eixir amb bé d'aquell compromís.

El fill tornà de les carnisseries abans de poder resar un parenostre, amb les mans buides. El carnisser li havia dit que, tant si li agradava fiar-li com si no, no li podia donar res perquè, per ser el dia que era, al taulell de la botiga no hi havia ja, a aquelles hores, ni un mal tros de cansalada.

Buscant i rebuscant pel rebost, la cambra i la pallissa, la pobra dona només va trobar unes cabeces d'all, una lliura de cebes i unes poques dotzenes de caragols que tenia a la fresca, porgant-los, feia uns dies. Amb tot allò, no hi havia ni per a fer una sopa de pedres i la dona va començar a perdre la serenitat perquè anava fent-se l'hora de dinar i ella encara no tenia res amb què obsequiar el predicador valencià. En això, li vingué al cap una ocurrència que la podia salvar, encara que també podia enviar-la de cap a l'infern, perquè el dimoni no descansa ni els dies de festa.

Desesperada, la dona de Ramon Rovira va decidir tirar al dret, sense pensar en les conseqüències del seu acte. Per llevar-se destorbs de davant, va enviar el fill a la basílica de Santa Maria, amb l'encàrrec de fer saber al senyor Ram que, en acabar la missa i el sermó, tot estaria preparat i al gust del pare Vicent. I quan es va quedar sola a casa, amb el seu marit al llit i el nadó al bressol, va anar posant damunt la taula de la cuina les cebes, els alls, els caragols, un parell de ganivets grans i esmolats, una cassola

de bona mida i totes les altres coses que necessitava per a preparar aquell dinar tan especial que li havia inspirat el dimoni.

En aquells moments, des de la trona de la basílica de Santa Maria, el pare Vicent parlava del valor de l'oració i de la penitència.

—Ja sabeu, bona gent —explicava el predicador, amb un somriure als llavis— que quan algun cantador canta, de nit, pels carrers de qualsevol poble, tan dolçament que s'obrin les finestres per a sentir-lo cantar, la gent s'enamora de la veu que sent i només té orelles per a la música, que li alegra el cor... De la mateixa forma, el Nostre Senyor, la Mare de Déu i tots els sants i els àngels de la cort celestial, cadascú per la seua finestra del cel, escolten com fan penitència els bons cristians, i com oren, i se n'alegren...

Els fidels que escoltaven el sermó, des del rei i la reina fins al més miserable dels pecadors, imaginaven les finestres del cel obertes de bat a bat i el Nostre Senyor, la Mare de Déu i tots els sants, que els miraven des d'allà dalt.

Després, el papa Benet va continuar la missa i, a l'hora de dinar, poc dalt o baix, els fidels començaren a eixir de la basílica de Santa Maria i a ocupar els millors llocs per a veure passar el seguici reial.

En arribar a la porta de ca Rovira, on ja devien estar esperant-lo per a dinar, el pare Vicent va demanar a la gent que el seguia que el dispensaren,

perquè volia retirar-se a descansar una miqueta. La gent va comprendre que ja estava bé la cosa i cadascú se'n va anar pel seu costat, en pau i quietud. Després, el pare Vicent, serè i cordial, va tindre unes paraules amables per a cada membre de la família del palafrener Rovira, l'home que l'havia acollit amb tanta caritat cristiana, a pesar que era més pobre que una rata. Va beneir la iaia Ramoneta, que a penes era una colometa vestida de dol; va consolar l'oncle Joaquim, va animar el malalt Ramon Rovira i quan, finalment, li va arribar el torn a Magdalena Beltran, la dona de la casa, li va dir:

—Honor fas al teu nom, Magdalena, i no només perquè plores... Perquè val més ser innocent i humil, com ho va ser santa Magdalena, que no orgullosa i frívola, com ho són tantes dones que, amb potingues i untures, pretenen dissimular els estralls que fa el temps en les persones...

Després de la benvinguda, de l'acatament i de les benediccions, va arribar el moment de fer honor al dinar. El pare Vicent va ocupar el lloc d'honor, al cap de la taula, amb el malalt Rovira a la seua dreta i la iaia Ramoneta, a l'esquerra. Els altres membres de la família es van rentar les mans i van seure, també, cadascun al seu lloc habitual. I quan tots estaven ja acomodats al voltant de la taula, Magdalena Beltran va posar una cassola gran i fumejant damunt la taula, mentre, amb la veu trencada per l'emoció, anunciava:

—Conill amb caragols per al nostre convidat...

Tots es van alegrar bona cosa en vore la cassola plena, amb la certesa que estaven a punt de traure els ventres de penes, després de tantes setmanes d'haver menjat només col i naps a l'hora de dinar i de sopar. Però quan Magdalena, amb la mà tremolosa, va posar el cullerot dins la cassola, amb la intenció d'escudellar els plats, començant pel convidat, el pare Vicent va botar de la cadira i, amb els ulls encesos en flama, va bramar:

—Alerta! No toqueu res! —i, assenyalant la dona amb aquell dit acusador que tanta fama li havia donat en les predicacions, li preguntà—: Què has fet, desgraciada? Això és carn de cristià!

Tots els presents miraren el pare Vicent com si tingueren davant el mateix dimoni, llevat de la dona acusada que, en saber-se descoberta, va abaixar el cap, sense dir res, mentre els ulls se li omplien de llàgrimes com el puny.

—Jo... Jo només volia obsequiar-vos —va confessar, després d'uns segons de silenci, entre sospirs, laments i singlots, mirant de reüll el bressolet buit— amb la millor carn que tenia a casa.

El pare Vicent, fora de si, no va dir res. Dret i amb un aspecte impressionant, com un gegant furiós, el frare dominic va mirar cap al cel i, solemnement, va dibuixar en l'aire, amb la mà dreta, el senyal de la creu. A l'acte, el nadó innocent que aquella mare

insensata havia trossejat i cuit per a obsequiar-lo, va reparar-se, sencer, somrient i llustrós, dins la cassola.

La primera que va abraçar el xiquet va ser la seua germaneta, alegre com un àngel i enjogassada, perquè feia massa temps que no l'havia vist ni havia jugat amb ell. Després, la iaia Ramoneta va esclatar en un plor inconsolable perquè, en vore eixir el nét de la cassola, va comprendre per què l'havia sentit plorar tan amargament feia unes hores. El malalt Rovira, que ni tan sols havia notat que el bressolet del seu fill estava buit, s'havia quedat immòbil i mut, incapaç de comprendre què havia passat. Però quan va poder reaccionar, s'alçà com un llampec de la cadira i, amb més empenta de la que solia gastar per a treballar, va agafar la seua dona pels cabells i començà a pegar-li i a insultar-la.

El pare Vicent, indignat, no ho volgué consentir i separà de seguida el matrimoni; els va dir que es deixaren estar de bregues i que rentaren la criatura amb aigua tèbia, perquè s'havia embrutat dins la cassola. Després, net i amb els bolquers acabats de canviar, el xiquet deixà de somriure i es posà a plorar, perquè volia mamar.

La mare del nadó va mirar de reüll el pare Vicent i ell li donà el vistiplau amb la mirada. La dona, més serena, es va descordar la brusa i va oferir el pit al seu filllet. En aquell moment, quan la criatura va posar la maneta sobre el pit de sa mare, descobriren que li

faltava un cabet de dit i un trosset d'ungla: el bocinet de carn que sa mare havia tastat, mentre feia aquell dinar macabre, per saber si el seu fill ja estava cuit.

El pare Vicent, dret encara al cap de la taula i amb una cara tan agra i tan fosca que feia tremolar de por tots els presents, els va donar l'absolució perquè sabia que aquella pobra dona, tan maltractada per la vida, havia obrat sense malícia, de bona fe, amb l'única intenció d'afalagar-lo i de dissimular que vivien en la misèria.

Però en mirar-los les cares i vore que encara tenien fam, se li va obrir el cor, se'n va apiadar i, amb un gest de la mà, va omplir la cassola de perdius, gallines i francolines que desprenien una aroma suculenta, de manera que tots en van menjar fins a assaciar-se i encara en repartiren uns quants plats entre la gent més pobra del veïnat.

Annex 1.6. Preguntes de comprensió del miracle de Morella

PREGUNTES DE COMPENSIÓ DEL MIRACLE DE MORELLA

- Per què s'havien reunit el rei Ferran d'Aragó, el papa Benet XIII i sant Vicent Ferrer a Morella? Quin paper havia de jugar el predicador en aquesta reunió?
- Qui era Domènec Ram? Quina missió tenia en un principi?
- Per què Magdalena Beltran va acabar cuinant el seu fill?
- Quants miracles va obrar finalment sant Vicent Ferrer a Morella? En què consistia cadascun d'ells?
- És aquesta una història real? Raona la resposta.

Annex 1.7. Dossier de la ruta literària

La ruta literària del miracle de Morella

Benvinguts i benvingudes a Morella! Aquesta ruta us permetrà conèixer de primera mà aquesta ciutat medieval i tots els indrets que es nombren en la nostra llegenda més coneguda: el miracle de Morella. Com bé sabeu, la llegenda és fictícia, però els personatges i llocs que s'hi nombren són del tot reals.

Sou lliures de seguir la ruta amb el ritme i ordre que us abellisca, sempre que al final acudiu al lloc i hora acordats amb els professors. Ells intentaran estar prop de cada grup durant la ruta; no obstant això, si us perdeu o necessiteu ajuda, contacteu-los pel grup de Telegram.

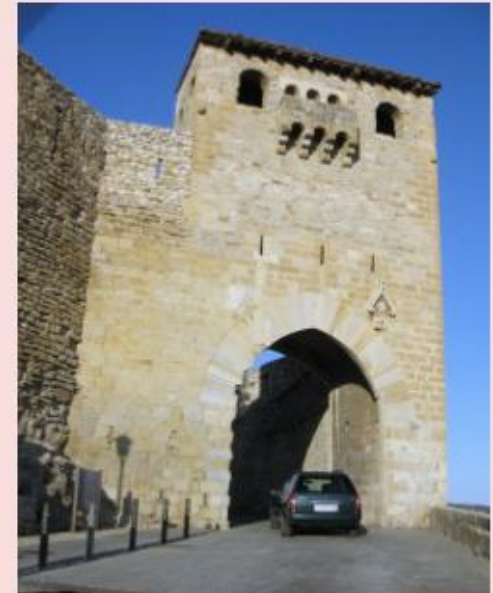
No cal que contesteu totes les preguntes d'aquest dossier durant la ruta, ja que això ho farem a la classe següent, però haurieu de prendre notes per a no oblidar-vos de cap detall. Ah, i recordeu fer totes les fotos i vídeos que se us demana a les activitats, és molt important! Si en voleu fer més, endavant :)

Gaudiu molt de l'experiència! En primer lloc, però, hauríem de situar-nos una mica i contestar la següent pregunta essencial...

De quina comarca és capital Morella?

El portal de sant Mateu

- Sou en una de les portes d'entrada a la ciutat de Morella. Al llarg de la muralla medieval, tanmateix, n'hi ha unes quantes més. Localitzeu-les en el plànol i anomeneu-les. En acabar la ruta, visiteu-les i fotografieu-les. (Pista: n'hi ha sis en total!).
- Segons la llegenda que hem llegit, va ser a través d'aquest portal que els protagonistes van entrar a la ciutat. Si recordeu, al principi de la història es fa referència a ells com la Creu, l'Espasa i la Paraula. A quins personatges creieu que representa cadascun d'aquests elements?
- Una vegada ho hagueu deduït, interpreteu cadascú un d'aquests papers i feu una xicoteta representació del moment que entreu a Morella, segons la llegenda. Heu de presentar breument el personatge en primera persona, dir què heu vingut a fer a Morella (fent referència a l'esdeveniment històric que hem treballat a classe: el Cisma d'Occident) i recordar quina era l'actitud de cadascun d'aquests (un era més modest, un altre més pompós, un altre més solemne...). Graveu aquestes interpretacions i guardeu els vídeos.

El carrer de la Mare de Déu de la Vallivana

- En aquest carrer es troba la casa dels Rovira on, suposadament, sant Vicent Ferrer va obrar el seu conegut miracle. Camineu pel carrer i intenteu trobar aquesta casa. La reconeixereu perquè hi ha una rajola que indica precisament que en aquell mateix lloc es va produir el miracle.
- Una vegada la tingueu localitzada, escolliu a una persona del grup perquè explique de forma breu on esteu i què hi va passar exactament en aquesta casa, segons la llegenda. La resta, graveu-lo.
- Observeu la rajola atentament. Què hi posa? Si Morella és una ciutat valencianoparlant, per què creus que el text està escrit en castellà?

La basílica de santa Maria

- En la llegenda es citen les dues portes d'entrada a la Basílica: la dels Apòstols i la de les Verges. Fotografieu-les. Quina creieu que és cadascuna? Per què?
- Sant Vicent Ferrer va fer el seu sermó des d'una part de l'església: el púlpit. Entreu al temple i busqueu-lo. Una vegada el tingueu localitzat, pugeu-hi per torns (demanau permís prèviament), poseu una postura típica de predicador (aquella que vam comentar a classe) i feu-vos una foto. Després podeu fer un collage de «sants Vicents»!
- Una altra part destacable de la basílica és el cor, al qual s'accedeix per una escala de caragol força interessant. La localitzeu? Què penseu que representen els relleus de la barana? Descriviu-la.

El castell

- Enhorabona! De ben segur que esteu cansats després d'haver pujat fins ací. Ara és moment de relaxar-vos i gaudir una mica de les vistes.
- Aquest és el punt més alt del conjunt emmurallat de Morella. Fixeu-vos en la mar de teulades que teniu tot just al davall i en el traçat que dibuixen els carrers. Alguns seran amples i costeruts, d'altres més estrets i sinuosos... Quina forma tenen? Dibuixen una quadrícula o són més bé laberíntics? Observeu també les muntanyes que envolten la vila: tenen molta vegetació o són més aviat ermes? De ben segur que podeu divisar un bon grapat d'elements paisatgístics: masos, ermites, molins de vent, rius, algun ramat de vaques... Recopileu tota aquesta informació i feu una breu descripció del paisatge que podeu albirar des d'ací. Podeu fer una foto per a recordar-ho millor.
- Reflexioneu: per què penseu que aquest va ser un punt estratègic dins de la Corona d'Aragó?
- Ferran d'Antequera, el rei que apareix en el nostre relat, va passar llargues temporades en aquest castell. Ell, però, no sempre havia tingut la certesa de ser rei. En quin esdeveniment històric es va decidir la successió de la Corona d'Aragó? Pista: Sant Vicent Ferrer hi va tenir un paper important.

Annex 1.8. Presentació «Conta'm un conte!»

Ara que ja hem llegit una **llegenda**, és hora de contar una **rondalla** o **conte**.

Abans que res, has de saber que tant la llegenda com la rondalla són **gèneres de narrativa oral**.

Què vol dir això?

Imagina que estàs d'acampada amb els teus amics al bosc. Esteu asseguts al voltant d'una foguera i no teniu internet, ni cobertura, ni cap dispositiu electrònic. Així doncs, penses que és un bon moment per a explicar una història davant de tots. **Quina història contaries?**

LECTURA D'UNA RONDALLA

Annex 1.9. Text rondalla de Peret i Marieta

Peret i Margarideta*

(Arreplegada a Sant Joan i a Muçamel)

Puix senyor, aquí era i no era. Era un xiquet anomenat Pere i la seua germana a qui deien Margarideta. Eren ells molt petits quan es quedaren sense mare i, passat un temps, el pare es va tornar a casar en segones amb una dona terrible que també tenia fills.

D'aquesta dona els més indulgents deien que tenia molt mal geni i el cap mig volat. Els qui la coneixien millor solien assegurar que estava boja i que era una dona cruel i malvada. Respecte del pare, al poble deien que era un pobre home sense voluntat, solitari i malagradós.

Vivien, o malvivien perquè eren molt pobres, en una casa que hi havia enmig del camp, en unes terres més seques que un cassó.

Des del primer dia en què el pare es va tornar a casar, Peret i Margarideta es van veure relegats i menyspreats per la madrastra. Perquè aquesta dona —ja sabeu que on no hi ha sang no es poden fer botifarres— s'inclinava sempre per la part dels seus fills. I així, Peret i Margarideta, oblidats per llur pare i maltractats per la madrastra, es mantenien molt units davant les adversitats.

Va arribar un dia, un any d'una sequera molt gran, en què la família no tenia res per a menjar. Llavors la madrastra, en una ramalada d'ofuscació, va agarrar Peret i el va matar. El va capolar molt bé i el posà a bullir dins una olla. Ella va dir a tots que era carn de vaca que un parent li havia regalat, però Margarideta, que va destapar la cassola i va veure un dit, conegué d'aquesta forma que allò era el seu germà.

La xiqueta va callar de tanta por com tenia. I quan vingué l'hora

32

* Aquesta rondalla és potser la més representativa de la comarca d'Alacant perquè és coneguda en tots els pobles. He de dir, així mateix, que el conte té diversos finals segons les versions del narrador. La versió que jo he arreplegat és la més optimista, però també hi ha qui diu que Peret, després d'haver deixat caure les peres, se'n puja al cel. Una altra versió acaba en el moment en què cauen les peres, sense afegir-hi res més.

de dinar, Margarideta no va voler tastar aquell menjar per res del món. I cal dir que antigament, quan paraven la taula, posaven sols una font enmig i cada u en prenia del plat. Menjaven allò que volien i els ossos, els tiraven a terra, sota la taula.

Quan acabaren de dinar, Margarideta va arreplegar tots els ossos i se'n va anar al camp. Va cavar un clot, els va soterrar ben colgadets i, en acabar, va fer una creu de canya que col·locà damunt del lloc on quedaren els ossos del seu germà.

Als dos dies, allí naixia una perera, i al poquet temps aquella perera s'havia convertit en un arbre gran, esponerós i carregat de peres, que s'esgarrava de tantes com en tenia.

Un matí va passar la madrastra i es va admirar de veure aquella perera tan gran i tan plena de peres. «Si fa uns dies aquí no hi havia res! —pensava—. I quantes peres... Oi! Però si a dalt del tot hi ha Peret!». Era veritat, dalt de l'arbre hi havia com una figura, com una imatge que formaven les branques i les fulles i que s'assemblava a Peret. La madrastra, hipòcrita, agosarada i més valenta del que calia, preguntà amb dolça veu:

—Peret, Peret, em dones una pereta?

L'arbre movia les branques lentament i deixava sentir una veu que ressonava per tot el camp:

—No, no, que tu m'has matat!

La madrastra se'n tornà a casa horroritzada i mig morta de por. En un moment, era el pare qui venia a veure l'enigmàtica perera:

—Peret, Peret, em dones una pereta?

—No, no, que ma mare m'ha matat i tu m'has menjat —responia a la mateixa veu, l'eco de la qual omplia l'àmbit d'aquelles terres seques.

Després acudiren els germanastres i digueren:

—Peret, Peret, ens dones una pereta?

—No, no, que ma mare m'ha matat, mon pare i vosaltres m'heu menjat i sols ma germana m'ha plorat.

Finalment, va venir la seua germana Margarideta, la qual s'acostà a l'arbre i li preguntà amb molta tendresa:

33

—Peret, Peret, em dónes una pereta?

Aleshores totes les branques de la perera s'agitaren com si una gran ventada sacsejara l'arbre sencer, la soca va tremolar fortament i se sentí la veu que feia:

—Sí, totes per a tu, que tu m'has salvat!

I zuuum! Totes les peres van caure a terra i, al mateix temps, es va poder sentir la veu de Peret que deia:

—Xacarracatxac! Ja estic viu!

I així fou com Peret va tornar a la vida. El xiquet va baixar de l'arbre, donà la mà a la seua germana i se n'anaren tots dos ben junts.

Joanet el pescador

(Arreplegada a Agost)

Això diu que era una família molt pobra formada per un matrimoni i quatre fills. Aquestes persones vivien de la terra i eren tan pobres, que més d'un dia hi hagué en què no tenien res per a menjar, tan sols les garrofes que generosament els oferia un garrofer que hi havia davant la porta de casa seua. Habitaven tots junts dins una caseta que tenia únicament les quatre parets i el sostre. I a l'hivern, quan baixava el vent gelat des del Maigmo, la casa sencera tremolava de fred i aquelles llargues nits de desembre o gener els feien patir més que la fam que havien sentit durant tot el dia.

Arribà el moment en què els fills, que tots tenien una edat molt semblant, es van fer grans. Aleshores el pare, una nit en què les branques del garrofer vibraven a causa de la forta ventada, els digué:

—Fills meus, nosaltres no tenim diners. La vostra mare i jo no podem mantenir-vos. M'agradaria que cada u de vosaltres se n'anara a córrer món per a fer fortuna; i que, una vegada que fóreu rics, tornàreu a casa. Així tots podríem viure bé.

Les paraules del pare foren dites amb tanta sinceritat, que tots els fills compregueren que calia fer allò que aquell home vell i cansat desitjava. A l'endemà, sense cap més equipatge ni provisió que un tros de pa i unes garrofes, els quatre germans se n'anaren de casa, cada u en una direcció diferent. Després dels plors, de les besades i del «torneu prompte», els pares es quedaren sols i entristits en aquella caseta mig perduda, allà per la serra del Ventós.

Però hi havia una cosa que ni els pares ni els fills sabien: per aquells dies recorria aquelles terres un gegant, el gegant encaputxat, que s'emportava tots els xics i xiques jóvens que trobava pel camí.

Dels quatre germans, el gegant en capturà tres: un, al Maigmo; el

Annex 1.10. Preguntes de comprensió de la rondalla de Peret i Marieta

PREGUNTES SOBRE LA LECTURA

- A qui creus que va dirigida la història?
- Quina és la finalitat del text?
- Són versemblants els fets que es contenen?
- Quins recursos s'utilitzen per a captar l'atenció de l'oient?
- El temps i l'espai: estan definits?
- Qui són els personatges? Com són?
- Coneixes alguna altra història amb un tema similar?

Annex 1.11. Infografia llegenda vs. rondalla

Llegenda vs. rondalla

LLEGENDA

- El temps i l'espai on se situen són reals.
- Solen estar protagonitzades per personatges històrics.
- En alguns casos, expliquen l'origen d'alguns fenòmens o accidents geogràfics.
- Barregen fets històrics amb elements fantàstics.

Peret i Marieta

RONDALLA

- Són relats completament ficticis i inversemblants.
- El temps i l'espai on es situen són indefinits.
- Els personatges són arquetípics.
- Solen existir diverses versions de la mateixa rondalla.

Annex 1.12. Presentació del bilingüisme i la diglòssia

EL BILINGÜISME I LA DIGLÒSSIA

3r d'ESO

EL CONTACTE ENTRE LLENGÜES

Tant el bilingüisme com la diglòssia són dues situacions que es donen a causa del **contacte entre llengües**.

El contacte entre llengües es pot produir per la proximitat de **llengües veïnes**, per **moviments migratoris** o per **qüestions històriques**.

Serieu capaç de donar un exemple de cada situació...?

EL CONTACTE ENTRE LLENGÜES

Llengües veïnes: a la Franja de Ponent, en territori aragonés, conviuen i s'utilitzen indistintament el castellà i el català.

Moviments migratoris: a Alemanya, el turc és la segona llengua més parlada, a causa del gran flux de població provinent d'aquest país.

Qüestions històriques: en moltes zones de l'Amèrica del Sud conviuen les llengües aborígens amb el castellà a causa de la colonització espanyola.

EL BILINGÜISME

És la situació de convivència entre dues llengües. Pot ser de tres classes:

- **Individual:** es refereix a quan un individu o persona pot fer servir una llengua o una altra en tots els àmbits d'ús.
- **Territorial:** en un mateix territori, hi ha zones on s'utilitza una llengua i zones on se'n parla una altra. És el cas de Bèlgica.
- **Social:** es dona quan el bilingüisme individual afecta tota una comunitat. Això, sovint, dona lloc a **situacions de conflicte**, ja que pot passar que una llengua acabe ocupant l'espai d'una altra i no s'usen per igual. És, aleshores, un cas de **diglòssia**.

LA DIGLÒSSIA

És la situació de conflicte que sorgeix quan, en la convivència de dues llengües, aquestes s'empren en **àmbits diferents**: una en el formal i l'altra en l'informal.

D'aquesta manera, la primera llengua es converteix en la llengua de **cultura i prestigi**, mentre que la segona queda relegada a l'**àmbit familiar o col·loquial**.

Si no es soluciona aquest conflicte per un procés de **normalització lingüística**, pot ócorrer una **substitució lingüística** que implique un abandonament total d'una de les llengües.

BILINGÜISME O DIGLÒSSIA?

- Una persona té el valencià de llengua materna, però als seus fills els parla només en castellà perquè pensa que és millor per a ells.
- Un turista s'enfada perquè en un establiment d'Irlanda es dirigeixen inicialment a ell en gaèlic, i no en anglès.
- Dos amics bilingües en gallec i castellà tenen una conversa on cadascun d'ells utilitza la seua primera llengua: un parla en gallec i l'altre en castellà.

BILINGÜISME O DIGLÒSSIA?

- Un supermercat de Castelló etiqueta els seus productes en castellà i en anglès.
- Una persona de Barcelona se'n va a viure a la Vall d'Aran i s'apunta a classes d'aranès.
- Quan parlem per primera vegada amb un desconegut, ho fem en castellà.
- Si algú té aspecte d'estranger, ens dirigim a ell en castellà.

Annex 1.13. Fitxa 1

1. La temàtica de les llegendes és diversa, però es sol classificar en quatre grans tipus. Relaciona cada concepte amb la seua possible definició.

1. Llegendes històriques	a) Narren episodis de vides de sants o pactes amb diables.
2. Llegendes etiològiques	b) Aclareixen l'origen d'elements del món natural, com ara accidents geogràfics i fenòmens meteorològics o astronòmics.
3. Llegendes escatològiques	c) Narren fets ocorreguts en guerres, conquestes i batalles.
4. Llegendes religioses	d) També anomenades «històries d'ultratomba», solen incloure viatges a l'inframón, aparicions de fantasmes, ànimes mortes i esperits, éssers sobrenaturals...

2. Ara que ja saps els diferents tipus de llegendes, sabries classificar aquestes llegendes segons la temàtica? Pots buscar-ne l'argument a internet si no les coneixes.

Tanabata (Japó)

_____

Llegenda de sant Jordi

_____

L'orxata

_____

La llorona (Mèxic)

_____

L'estany de Banyoles

_____

Les quatre barres

_____

La cara del rei moro

_____

El miracle de Morella

_____

Annex 1.14. Fitxa 2

3. Tria una de les llegendes anteriors que conegues. Després, ompli les següents graelles sobre l'espai i els personatges i l'estructura del relat escollit.

L'espai i el temps

On i quan s'ambienta la història?	
Són espai i temps reals o ficticis?	

Els personatges

Qui és el protagonista?	
Hi ha antagonista?	
Els personatges són reals o ficticis?	
Tenen atributs fantàstics? Descriu-los.	

L'estructura del relat

Plantejament
Nus
Desenllaç

--

Annex 1.15. Fitxa 3

LA TEUA LLEGENDA

Tema: __ Històric   __ Etiològic   __ Escatològic   __ Religiós

L'espai i el temps

On i quan s'ambienta la història?	
Són espai i temps reals o ficticis?	

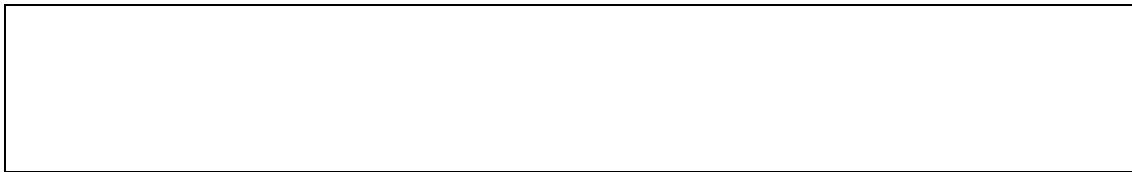
Els personatges

Qui és el protagonista?	
Hi ha antagonista?	
Els personatges són reals o ficticis?	
Tenen atributs fantàstics? Descriu-los.	

L'estructura del relat

Plantejament
Nus
Desenllaç

2. Rúbriques i graelles d'avaluació

Annex 2.1. Rúbrica avaluació tasca 1.5 (guió teatral)

TIPOLOGIA TEXTUAL	No s'adequa a la tipologia narrativa ni presenta una estructura adequada.		S'adequa a la tipologia narrativa però no s'estructura correctament.		S'adequa a la tipologia textual narrativa i té una estructura ben definida.		Observacions
	0 punts		1 punt		2 punts		
CARACTERÍSTIQUES DEL GÈNERE	No inclou les característiques dels guions teatrals anomenades a classe (acotacions, nom dels personatges, detalls tècnics).		Inclou alguns dels elements dels guions teatrals.		Inclou els elements propis dels guions teatrals i els emprava correctament.		
	0 punts		1,25 punts		2,5 punts		
ARGUMENT I RELACIÓ AMB EL MIRACLE ASSIGNAT	L'argument no té sentit o no té res a veure amb el miracle de sant Vicent Ferrer que s'ha assignat.		L'argument té relació amb el miracle de sant Vicent Ferrer assignat, però hi manca desenvolupament.		L'argument reflecteix de forma clara el miracle de sant Vicent Ferrer assignat.		
	0 punts		1,25 punts		2,5 punts		
SINTAXI	Hi ha abundants errades en la correlació verbal i de concordança. Abús dels pronoms personals o demostratius.		Hi ha algunes errades en la correlació verbal i alguns errors de concordança.		Es respecta la correlació verbal. No hi ha errades de concordança ni anacoluts.		
	0 punts		0,75 punts		1,5 punts		
PUNTUACIÓ	No ha posat pràcticament signes de puntuació o, en gran part, són incorrectes.		No ha posat tots els signes de puntuació correctament.		Ha posat els signes de puntuació correctament.		
	0 punts		0,75 punts		1,5 punts		
ORTOGRAFIA	+10 faltes	Hi ha 8-9 faltes	Hi ha 5-7 faltes	Hi ha 2-4 faltes	No fa cap falta		
	-1 punt	-0,75 punts	-0,5 punts	-0,25 punts	0 punts		

Annex 2.2. Rúbrica avaluació tasca 1.6 (representació teatral, coavaluació)

				Observacions
LLENGUATGE I ADEQUACIÓ	El llenguatge no és adequat per a la situació que es representa. El vocabulari és pobre. 0 punts	El llenguatge és bo en general, però hi ha algunes mancances pel que fa a al vocabulari i a l'adequació. 1 punt	El llenguatge emprat és molt bo i precís. És adequat per a la situació que es representa. 2 punts	
ARGUMENT	L'argument no tracta un miracle de sant Vicent Ferrer o no s'entén en absolut. 0 punts	L'argument mostra un miracle de sant Vicent Ferrer, però de vegades no s'entén o li falta coherència. 1 punt	L'argument s'entén, està ben estructurat i mostra un miracle de sant Vicent Ferrer. 2 punts	
CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA	Les faltes de correcció són molt abundants: errors de pronunciació, castellanismes... 0 punts	Hi ha algunes faltes de correcció. 1 punt	Hi ha cura en la correcció i pronunciació del text. No hi ha cap o quasi cap error. 2 punts	
POSADA EN ESCENA	La posada en escena és pobra i no inclou elements de vestuari i atrezzo. 0 punts	Hi ha elements de vestuari i atrezzo, però són escassos o insuficients. 1 punt	La posada en escena és atractiva i té cura dels elements de vestuari i atrezzo. 2 punts	
DURADA	La representació és notablement massa llarga / curta. 0 punts	La representació té la durada indicada i resulta atractiva per al públic. 2 punts		

Annex 2.3. Rúbrica avaluació tasca 2.5 (recopilació ruta literària)

PORTADA	No inclou portada.		Inclou portada.			Observacions
	0 punts		0,5 punts			
CONTINGUT	No ha presentat la majoria de les activitats. 0 punts		Hi falten algunes activitats. 0,75 punts	Estan totes les activitats contestades. 1,5 punts		
DISSENY	El contingut no està ordenat ni mostra una disposició clara i atractiva. La formatació no és correcta. 0 punts		Hi ha algunes mancances en l'ordre i la formatació del document (poc interlineat, text no justificat, etc.). 1,25 punts	El contingut està ordenat i disposat de manera atractiva, amb la formatació indicada. 2,5 punts		
MOTIVACIÓ I APORTACIONS PERSONALS	Contesta sempre de manera superficial, les respostes són poc elaborades. No inclou cap aportació personal. 0 punts		De vegades contesta de manera superficial. Inclou poques aportacions personals. 0,75 punts	Les respostes estan ben contestades i elaborades. Es nota la motivació perquè hi ha aportat elements extra d'aportació personal. 1,5 punts		
REGISTRE I RECURSOS EXPRESSIUS	El registre no és adequat. Usa un lèxic simple, col·loquial. 0 punts		De vegades el registre no és adequat. 1 punt	El registre és adequat. Usa un llenguatge estàndard. 2 punts		
SINTAXI	Hi ha abundants errades en la correlació verbal i de concordança. Abús dels pronoms personals o demostratius. 0 punts		Hi ha algunes errades en la correlació verbal i alguns errors de concordança. 1 punt	Es respecta la correlació verbal. No hi ha errades de concordança ni anacoluts. 2 punts		
PUNTUACIÓ	No ha posat pràcticament signes de puntuació o, en gran part, són incorrectes. No utilitza connectors textuais. 0 punts		No ha posat tots els signes de puntuació correctament. Utilitza pocs connectors textuais. 0,5 punts	Ha posat els signes de puntuació correctament. Utilitza connectors textuais. 1 punt		
ORTOGRAFIA	+10 faltes -1 punt	Hi ha 8-9 faltes -0,75 punts	Hi ha 5-7 faltes -0,5 punts	Hi ha 2-4 faltes -0,25 punts	No fa cap falta 0 punts	

Annex 2.4. Rúbrica tasca 3.4 (infografia llegenda vs. rondalla)

CONTINGUT	El contingut de la infografia és escàs o està en blanc. 0 punts		Hi ha contingut, però hi falten alguns punts importants. 0,75 punts	La infografia conté tota la informació necessària. 2,5 punts	Observacions
DISSENY	El contingut no està ordenat ni mostra una disposició clara i atractiva. 0 punts		Hi ha poc esforç en la formatació del document. 0,75 punts	El contingut està ordenat i disposat de manera atractiva. 2,5 punts	
SINTAXI	Hi ha abundants errades en la correlació verbal i de concordança. 0 punts		Hi ha algunes errades en la correlació verbal i alguns errors de concordança. 0,75 punt	Es respecta la correlació verbal. No hi ha errades de concordança ni anacoluts. 2,5 punts	
PUNTUACIÓ	No ha posat pràcticament signes de puntuació o, en gran part, són incorrectes. 0 punts		No ha posat tots els signes de puntuació correctament. 0,75 punts	Ha posat els signes de puntuació correctament. 2,5 punts	
ORTOGRAFIA	+10 faltes -1 punt	Hi ha 8-9 faltes -0,75 punts	Hi ha 5-7 faltes -0,5 punts	Hi ha 2-4 faltes -0,25 punts	No fa cap falta 0 punts

Annex 2.5. Rúbrica avaluació projecte final

TÍTOL	No posa títol. 0 punts		Posa títol però no és adequat. 0,5 punts		Posa un títol original i suggeridor. 1 punt		Observacions
	TIPOLOGIA TEXTUAL	No s'adequa a la tipologia narrativa ni presenta una estructura adequada. 0 punts		S'adequa a la tipologia narrativa però no s'estructura correctament. 0,75 punts		S'adequa a la tipologia textual narrativa i a l'estructura (plantejament, nus i desenllaç) 1,5 punts	
CARACTERÍSTIQUES DEL SUBGÈNERE: LA LLEGENDA	No inclou les característiques essencials de la llegenda (no es basa en cap context real, no inclou cap element fantàstic o no tracta cap dels temes vistos a classe). 0 punts		Inclou alguns dels elements característics de la llegenda, però no els relaciona de forma coherent. 1,25 punts		Inclou els elements característics de la llegenda (elements fantàstics barrejats amb un context real, temes vistos a classe) i els relaciona amb coherència. 2,5 punts		
CREATIVITAT I ORIGINALITAT	L'argument no té sentit i no presenta cap element de creativitat, o es limita a copiar idees d'altres relats ja existents. 0 punts		L'argument és coherent, però està poc desenvolupat o hi manca originalitat en les idees. 0,75 punts		Demostra originalitat i creativitat a l'hora de desenvolupar l'argument. Ha incorporat trets originals que enriqueixen la trama. 1,5 punts		
REGISTRE I RECURSOS EXPRESSIUS	Usa un lèxic simple, col·loquial. No utilitza els mecanismes lingüístics de la tipologia. 0 punts		Usa pocs elements propis de la tipologia. 1 punt		Usa un registre estàndard. Empra correctament els recursos lingüístics de la tipologia. 2 punts		
SINTAXI	Hi ha abundants errades en la correlació verbal i de concordança. Abús dels pronoms personals o demostratius. 0 punts		Hi ha algunes errades en la correlació verbal i alguns errors de concordança. 1 punt		Es respecta la correlació verbal. No hi ha errades de concordança ni anacoluts. 2 punts		
PUNTUACIÓ	No ha posat pràcticament signes de puntuació o, en gran part, són incorrectes. No utilitza connectors textuais. 0 punts		No ha posat tots els signes de puntuació correctament. Utilitza pocs connectors textuais. 0,5 punts		Ha posat els signes de puntuació correctament. Utilitza connectors textuais. 1 punt		
ORTOGRAFIA	+10 faltes -1 punt	Hi ha 8-9 faltes -0,75 punts	Hi ha 5-7 faltes -0,5 punts	Hi ha 2-4 faltes -0,25 punts	No fa cap falta 0 punts		

Annex 2.6. Rúbrica d'autoavaluació individual

	Sempre	Quasi sempre	No massa
ACTITUD GENERAL			
He prestat atenció i no m'he dedicat a fer feina d'altres assignatures durant les classes.			
He arribat puntual a classe.			
He dut el material necessari per a cada sessió.			
He intervingut a classe i m'he oferit com a voluntari/-ària quan se m'ha demanat.			
He escoltat i respectat els companys i les companyes.			
IMPLICACIÓ EN LA FEINA			
He entregat tots els treballs i he fet totes les tasques que se m'ha demanat.			
En els treballs en grup, m'he esforçat a fer bé la part que em tocava.			
M'he implicat perquè el treball del meu grup fora bo i he demanat ajuda quan ho he necessitat.			
He mostrat cura a l'hora de presentar els treballs, fent servir, per exemple, el corrector de textos, i revisant-los abans d'entregar-los.			
He complert els terminis d'entrega de les tasques.			

Annex 2.7. Graella exercicis

	TASQUES																
	2.2		3.3		4.3		4.4		P1		P2		P3		P4		Total
Nom de l'alumne/a	P	NP	P	NP	P	NP	P	NP	P	NP	P	NP	P	NP	P	NP	
Cognoms, Nom																	
Cognoms, Nom																	
Cognoms, Nom																	
Cognoms, Nom																	
Cognoms, Nom																	
Cognoms, Nom																	
Cognoms, Nom																	

Annex 2.8. Graella Kahoot

	Kahoot	
Nom de l'alumne/a	Apte	No apte
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		
Cognoms, Nom		